

WAT DOEN OUDERS ALS ZE GEEN KINDEROPVANG HEBBEN?

Aantal woorden: 14915

Rani Debruyne

Studentennummer: 02010014

Promotor: Dr. Jochen Devlieghere

Begeleider: Melissa Dierckx

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad master in het Sociaal Werk

Academiejaar: 2022 – 2023

ABSTRACT

Titel	Wat doen ouders als ze geen kinderopvang hebben?
Naam	Rani Debruyne
Promotor	Dr. Jochen Devlieghere
Opleiding	Master in Sociaal Werk
Jaar	2022-2023

Probleemstelling: Ouders worden, door het tekort aan plaatsen, geconfronteerd met een wachtlijst in de kinderopvang (Van Lancker & Vandenbroeck, 2019). Slechts een beperkt aantal voorgaande onderzoeken spitst zich toe op wat ouders doen als ze geen kinderopvang vinden door dit plaatsgebrek. Dit masterproefonderzoek wil de beperkte kennisbasis hierover uitbreiden en ouders die geen opvang vinden een stem geven vanuit hun eigen leefwereldperspectief. De onderzoeksvraag luidt: “Wat doen ouders als ze geen kinderopvang hebben?”

Methodologie: Om een antwoord op de onderzoeksvraag te vinden, werden via de onderzoekssoftware Qualtrics vragenlijsten afgenomen bij vijftig gezinnen die bij het E-loket van de stadsregio Turnhout op de wachtlijst voor kinderopvang stonden. De verkregen data werd zowel op een kwalitatieve als op een kwantitatieve manier geanalyseerd.

Resultaten: De bevraagde ouders zetten vier strategieën in om de periode zonder kinderopvang te overbruggen: ze doen aanpassingen op vlak van werk, aanpassingen op vlak van opleiding, ze zetten hun sociaal netwerk in of gaan op andere manieren op zoek naar kinderopvang. Het inzetten van deze strategieën heeft grote gevolgen voor de gezinnen.

Discussie en conclusie: Uit de resultaten van dit onderzoek kunnen we concluderen dat de drie functies van kinderopvang onder druk staan door het tekort aan plaatsen en dat het niet hebben van kinderopvang nog steeds voornamelijk een probleem is voor de moeder.

Sleutelwoorden: kinderopvang, wachtlijst, overbruggingsstrategieën, ouders

WOORD VOORAF

Deze masterproef is het slotstuk van mijn Schakelprogramma en Master in het Sociaal Werk en tevens ook van mijn studententijd in Gent. Graag bedank ik enkele personen die me doorheen het schrijfproces hebben geholpen.

Als eerste bedank ik mijn promotor dr. Jochen Devlieghere en begeleider Melissa Dierckx. Beiden waren steeds bereikbaar om te antwoorden op vragen en mee na te denken over de structuur en inhoud van mijn masterproef. Ik kon telkens rekenen op snelle en constructieve feedback waar ik verder mee aan de slag kon. Het was een eer om mijn masterproef onder jullie begeleiding te mogen schrijven!

Daarnaast wil ik Nathalie Raeymaekers van de stadsregio Turnhout bedanken voor de fijne rondleiding in het E-loket en voor de aangename samenwerking.

Vervolgens richt ik mijn dankwoord tot de 50 participanten die deelnamen aan mijn onderzoek. Ik apprecieer de tijd die jullie namen om mijn vragenlijst in te vullen.

Om af te sluiten wil ik de vriendinnen bedanken die telkens klaarstonden om samen met mij aan onze masterproef te werken in de bib, mijn ouders voor alle keren dat ze mijn tekst overlazen op typ- en schrijffouten en mijn vriend om steeds in mij te blijven geloven.

Rani Debruyne

Gent, mei 2023

TOELICHTING VAN AANPAK EN EIGEN INBRENG

Een medestudente kreeg hetzelfde onderwerp, maar het betreft geen geassocieerde masterproef. Tijdens mijn schakelprogramma hadden we een aantal keer overleg om interessante literatuur met elkaar te delen en schreven we beiden individueel onze literatuurstudies uit. Tijdens mijn masterjaar ging ik verder met het uitwerken en uitvoeren van mijn onderzoek. De medestudente werkt hier pas volgend academiejaar aan verder. Het uitwerken en uitvoeren van de methodologie, het analyseren van de resultaten en het beschrijven van de discussie en conclusie gebeurde dus zonder inbreng van medestudenten.

De methodologie werd onder begeleiding van de promotor en begeleider uitgewerkt. De vragenlijst werd opgesteld naar het voorbeeld van eerder onderzoek van de promotor en begeleider en werd ook bij hen voorgelegd ter goedkeuring. Tijdens het afnemen van de vragenlijsten hielp de begeleider één dag in het begin, daarna gebeurde dit zelfstandig. Bij de analyse van de kwantitatieve gegevens kreeg ik hulp van een persoon die meer gespecialiseerd is in statistiek. De verwerking van de kwalitatieve gegevens gebeurde individueel. Doorheen het volledige proces kon ik op regelmatige basis rekenen op constructieve feedback en ondersteuning van de promotor en begeleider.

INHOUDSOPGAVE

ABSTRACT.....	I
WOORD VOORAF	II
TOELICHTING VAN AANPAK EN EIGEN INBRENG.....	III
INHOUDSOPGAVE	IV
FIGUREN- EN TABELLENLIJST	VI
1 INLEIDING	1
2 PROBLEEMSTELLING	3
3 LITERATUURSTUDIE.....	4
3.1 Hoe ziet kinderopvang eruit?	4
3.2 Belang van kinderopvang	6
3.2.1 Barcelona Targets	6
3.2.2 Functies van kinderopvang.....	7
3.3 Toegang tot kinderopvang.....	9
3.4 Wachtlijstproblematiek.....	10
3.4.1 Mattheüseffect	11
3.4.2 Genderverschil.....	12
4 METHODOLOGIE	14
4.1 Onderzoekscontext.....	14
4.2 Onderzoeksdesign.....	18
4.2.1 Participanten.....	19
4.2.2 Data-analyse.....	21
4.3 Ethiek.....	22
4.4 Betrouwbaarheid en validiteit	22
5 RESULTATEN.....	24
5.1 Voorrangscriteria	24
5.2 Indienen aanvraag en de gewenste startdatum	25
5.3 Verband tussen de periode tussen het indienen van de aanvraag en de gewenste startdatum en de voorrangscriteria voor kwetsbare gezinnen.....	27
5.4 Verband tussen op de hoogte zijn van de wachtlijst en het indienen van een aanvraag	29
5.5 Welke hulp krijgen ouders tijdens de zoektocht en hoe vinden ze de weg naar het E-loket? ..	29
5.6 Redenen om gebruik te maken van kinderopvang.....	31
5.7 Voor wie zijn de gevolgen van het niet hebben van kinderopvang?	33
5.8 Hoe overbruggen gezinnen de periode zonder kinderopvang?	35
5.9 Wat zijn de gevolgen van het niet hebben van kinderopvang?	36
5.10 Extra ervaringen die ouders willen delen	37
6 DISCUSSIE EN CONCLUSIE	38

6.1	De drie functies van kinderopvang staan onder druk	38
6.2	Terug in de tijd: het niet hebben van kinderopvang is een probleem voor de moeder	39
6.3	De weg naar het E-loket	40
6.4	Beperkingen van het onderzoek.....	42
6.5	Aanbevelingen voor vervolgonderzoek	42
REFERENTIELIJST		44
BIJLAGEN		51
Bijlage 1: Vragenlijst		51
Bijlage 2: E-mail die werd verzonden vanuit het E-loket op 1 februari 2023 naar alle gezinnen op de wachtlijst in de stadsregio Turnhout		55
Bijlage 3: E-mail die op 8 februari 2023 werd verzonden naar alle ouders die passief toestemming gaven om deel te nemen aan het onderzoek		56

FIGUREN- EN TABELLENLIJST

Figuur 1 Analyse dekingsgraad kinderopvang stadsregio.....	15
Figuur 2 Overzicht specifieke opvangaanvragen	16
Figuur 3 Aantal 0-3-jarigen per wijk in stadsregio Turnhout	17
Figuur 4 Redenen om gebruik te maken van kinderopvang	32
Figuur 5 Voor wie zijn de gevolgen?	33
Figuur 6 Voor wie zijn de gevolgen?	34
Tabel 1 Aantal gezinnen op de wachtlijst per gemeente.....	17
Tabel 2 Overzicht van de participanten	19
Tabel 3 Overzicht van de participanten	21
Tabel 4 Voorrangscriteria	24
Tabel 5 Voorrangscriteria	25
Tabel 6 Tijdstip waarop de aanvraag werd ingediend.....	26
Tabel 7 Gewenste startdatum kinderopvang.....	27
Tabel 8 Correlatietabel	28
Tabel 9 Meervoudige lineaire regressie	28
Tabel 10 Aantal regio's waarin een aanvraag werd ingediend	29
Tabel 11 Hulp van derden	30
Tabel 12 Toegang tot het E-loket	31

1 INLEIDING

Na een lange geschiedenis waarin kinderopvang werd gezien als noodzakelijk kwaad (Vandenbroeck, 2012-b), wordt het belang ervan steeds duidelijker. Zo wordt gesteld dat kinderopvang drie functies heeft, een economische, pedagogische en sociale (European Commission, 2015; Raad van de Europese Unie, 2009; Vlaamse overheid, 2012). Kort betekenen deze functies dat kinderopvang de arbeidskansen van vrouwen met kinderen verhoogt, de cognitieve en sociale ontwikkeling van kinderen ondersteunt en de sociale gelijkheid van kinderen met kwetsbare achtergronden versterkt (European Commission, 2018).

Toch heeft slechts een derde van de kinderen jonger dan drie jaar in Europa een plaats in een opvangvoorziening (European Commission, 2019). Ook in België zijn er per 100 kinderen slechts 45,4 beschikbare plaatsen in de kinderopvang (Opgroeien, 2021-b). In veel landen is er meer vraag naar kinderopvang dan het beschikbare aanbod. Men voorspelt dat deze vraag in de toekomst alleen maar zal stijgen aangezien steeds meer vrouwen actief worden op de arbeidsmarkt (OECD, 2017).

In 2012 schreef de Vlaamse regering het ambitieuze decreet omtrent de organisatie van kinderopvang van baby's en peuters, waarbij ze kwaliteitsvolle, beschikbare en toegankelijke kinderopvang beoogt te realiseren voor elk kind. Het doel was om elk gezin met behoefte aan kinderopvang binnen een redelijke termijn en op een redelijke afstand van een kwaliteitsvolle en betaalbare plaats te voorzien (Art. 3). De doelstelling van dit decreet is echter nog steeds niet bereikt. Ondanks de stijging van het aantal plaatsen de afgelopen jaren, is er nog steeds te weinig beschikbaarheid in de Vlaamse kinderopvang waardoor te veel gezinnen worden geconfronteerd met wachtlijsten (Van Lancker & Vandenbroeck, 2019). Dit tekort wordt in onderstaand citaat erkent door Vlaams minister van Welzijn en Gezin, Hilde Crevtis:

“Er zijn in Vlaanderen 7000 extra plaatsen nodig in de kinderopvang. Ruim 6 op de 10 baby's en peuters kunnen nu terecht in een kinderdagverblijf of bij een onthaalouder, maar er zijn dus veel plaatsen te kort” (Sanen, 2022).

Verschillende onderzoeken tonen aan dat de gevolgen van het gebrek aan plaatsen in de kinderopvang het grootst zijn voor kansarme gezinnen, door het Mattheüseffect (Storms, 1995; Ghysels & Van Lancker, 2009), en voor vrouwen (Del Boca & Vuri, 2007; European Commission, 2018; Devlieghere et al., 2021; Nieuwenhuis, 2022). De vraag wat ouders doen als ze geen kinderopvang vinden, blijft vaak onderbelicht in de wetenschappelijke literatuur. Deze masterproef wil hier meer inzicht over verschaffen aan de hand van de centrale onderzoeksvraag: “Wat doen ouders als ze geen kinderopvang hebben?”

De masterproef start met het duiden van de probleemstelling en onderzoeksvraag van het onderzoek. Daarna volgt een uitgebreide literatuurstudie over de kinderopvang en voorgaand onderzoek over wat ouders doen als ze geen kinderopvang hebben. Vervolgens wordt de gebruikte methodologie om een antwoord op de onderzoeksvraag te vinden, voorgesteld. Daarna wordt de verzamelde data geanalyseerd en besproken. Tot slot volgt de discussie en conclusie waarin de belangrijkste resultaten samengevat worden, beperkingen van het onderzoek worden meegedeeld en aanbevelingen voor vervolgonderzoek worden gedaan.

2 PROBLEEMSTELLING

In de literatuurstudie wordt het belang van kinderopvang toegelicht aan de hand van de drie functies van kinderopvang (European Commission, 2015; Raad van de Europese Unie, 2009; Vlaamse overheid, 2012). De Barcelonanormen tonen aan dat kinderopvang noodzakelijk is in de strijd voor gelijke arbeidskansen en gendergelijkheid (European Commission, 2018; 2019). Toch stellen we vast dat er te weinig plaatsen zijn in de kinderopvang in Vlaanderen en veel ouders worden geconfronteerd met een wachtlijst (Van Lancker & Vandenbroeck, 2019). De inspanningen die de Vlaamse regering leverde met het Decreet omtrent de organisatie van kinderopvang van baby's en peuters (2012), dat stelt dat men kwaliteitsvolle, beschikbare en toegankelijke kinderopvang wilde realiseren voor elk kind, blijken onvoldoende. Volgens onderzoek van het Vlaams Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (Teppers et al., 2019) hadden 74% van de kinderen tussen de nul en drie jaar in Vlaanderen nood aan kinderopvang in 2019. De effectieve dekkinggraad in Vlaanderen is slechts 45,4% (Opgroeien, 2021-b). Concreet betekent dit dat er in Vlaanderen een tekort is aan 7000 opvangplaatsen (Stad Gent, 2021) of 35 559 extra opvangdagen (Teppers et al., 2019). Een zorgwekkend beschikbaarheidsprobleem in de Vlaamse kinderopvang tekent zich duidelijk af.

Bestaand onderzoek over wat ouders doen indien ze geen kinderopvang hebben stelt dat sommige ouders beroep doen op informele opvangmogelijkheden zoals familie, vrienden, burens, babysitters of nannies. Anderen sturen hun kinderen naar een opvangvoorziening die geen vergunning heeft of niet volgens de regelgeving is ingericht. In Finland, Zweden en Noorwegen maken sommige ouders gebruik van opvangvoorzieningen zonder vergunning, of ze organiseren zelf opvang samen met andere ouders (OECD, 2017). De cartografiestudie van de Nederlandstalige opvang in Brussel bevat enkele voorbeelden van oplossingen die ouders hanteren wanneer ze geen kinderopvang hebben. Ouders schreven hun kinderen in bij een veel duurdere privécrèche, zochten samen met andere ouders een nanny, deden beroep op de grootouders, zetten hun job of opleiding stop, veranderden hun werkritme of namen verlof op om zelf voor de kinderen te zorgen (Devlieghere et al., 2021). Deze masterproef wil de beperkte kennisbasis hierover uitbreiden met inzichten van ouders uit de stadsregio Turnhout om zo een duidelijker beeld te vormen van wat ouders doen die geen plaats in de kinderopvang hebben. Met dit onderzoek krijgen ouders die geen opvang vinden een stem vanuit hun leefwereldperspectief. Aanvullend kan het een signaalfunctie verwezenlijken naar beleidsmakers toe, door aan te tonen wat de gevolgen zijn voor gezinnen van het gebrek aan plaatsen in de kinderopvang. De centrale onderzoeksvraag luidt: "Wat doen ouders als ze geen kinderopvang hebben?"

3 LITERATUURSTUDIE

3.1 Hoe ziet kinderopvang eruit?

In de meeste West-Europese landen werden vanaf de tweede helft van de 19de eeuw crèches opgericht: Frankrijk (1844), België (1845), Oostenrijk-Hongarije (1848), Duitsland (1850), Italië (1850), Portugal (1852), Spanje (1855), Zwitserland (1870), Nederland (1871), Groot-Brittannië (1872) en Griekenland (1874) (Van Doorneveldt, 1999). Hoe een land kinderopvang vormgeeft, beslist het zelf (Spousta & Vanallemeersch, 2005). Hierdoor is er over de landen heen variatie in het overheidsbeleid, types van voorzieningen, leeftijden en de financiering (OECD, 2019). Deze kenmerken worden in de volgende alinea's verder beschreven.

De overheid van een land is verantwoordelijk voor de keuze tussen een gesplitst of geïntegreerd systeem van voorschoolse voorzieningen. Binnen een geïntegreerd systeem vallen alle bevoegdheden die te maken hebben met voorschoolse voorzieningen onder hetzelfde ministerie (Welzijn of Onderwijs). Er zijn verschillende gradaties in hoeverre kinderopvang en kleuteronderwijs met elkaar verbonden zijn. In 2019 had ongeveer de helft van alle OESO-landen een geïntegreerd systeem (OECD, 2019). Bij een gesplitst systeem, zoals in België, worden kinderopvang en kleuteronderwijs apart georganiseerd en vallen ze elk onder een andere politieke bevoegdheid. Hierdoor hebben opvang en onderwijs een verschillende structuur, toegangsvoorwaarden, subsidiëring, regelgeving, enzoverder (Kaga, et al., 2010). Landen die werken volgens het gesplitst systeem botsen allemaal op hetzelfde probleem, namelijk voldoende plaatsen in het kleuteronderwijs maar een tekort aan plaatsen in de kinderopvang (Vandenbroeck, 2021).

De meeste Europese landen hebben zowel publieke als private opvangvoorzieningen. Private opvang wordt meestal voorzien door onthaalouders die kinderen opvangen in hun eigen woning. Frankrijk is het enige land waar de meerderheid van de kinderen naar een onthaalouder gaat. In België, Denemarken, Duitsland, Nederland, Finland, Engeland, Zwitserland en IJsland wordt een groot deel van de kinderen opgevangen door een onthaalouder, maar blijft de publieke opvang dominant (European Commission, 2019). In Vlaanderen spreken we van gezinsopvang en groepsopvang. Gezinsopvang, in de volksmond vaak bekend als een "onthaalmoeder", is een kleinschalige opvang met maximaal acht kinderen die meestal bij de kinderbegeleider thuis georganiseerd wordt. Onder het begrip groepsopvang worden kinderdagverblijven en samenwerkende onthaalouders verstaan. In een locatie voor groepsopvang werken meerdere kinderbegeleiders. Per begeleider mogen maximaal acht kinderen, of vanaf twee begeleiders negen kinderen, aanwezig zijn (Opgroeien, z.d.-a). Naast deze formele opvangvormen die zich aan de regelgeving moeten houden en

waar ouders voor betalen, bestaat er informele kinderopvang waar geen regelgeving voor is en die vaak verzorgd wordt door het sociaal netwerk van ouders (Europese commissie, 2021).

Net zoals de verlofregelingen, duur van ouderschapsverlof en de grootte van het vervangingsinkomen, heeft de leeftijd waarop kinderen de opvang verlaten en naar de kleuterschool gaan een belangrijke impact op de behoefte van ouders aan kinderopvang. Deze leeftijd varieert tussen de één (Letland en Slovenië) en vier (Estland, Griekenland, Litouwen en Nederland) jaar in Europa. In België gaan kinderen naar de kleuterschool vanaf ze tweeënhalf jaar oud zijn. In de landen waar de leeftijd het hoogst is, hebben ouders meer nood aan kinderopvang omdat ze een grotere periode moeten overbruggen tussen de geboorte en de leeftijd waarop ze naar school mogen (Spousta & Vanallemeersch, 2005).

Ook op vlak van financiering zijn er verschillen tussen landen. De rijkdom van een land heeft een impact op het beschikbare overheidsbudget voor opvang. Gemiddeld wordt 0,8% van het bruto binnenlandsproduct uitgegeven aan voorschoolse voorzieningen. In armere landen is dit slechts 0,3% terwijl rijkere landen minstens 1% van hun BBP uitgeven aan kinderopvang. Het aantal kinderen dat deelneemt aan opvang, de intensiteit van deelname, de leeftijd waarop kinderen beginnen of stoppen met opvang, het aantal kinderen per begeleider en de kwalificaties van het personeel hebben een invloed op het budget. Voldoende overheidssteun is noodzakelijk om kwaliteit te kunnen garanderen, bijvoorbeeld om gekwalificeerd en goed opgeleid personeel aan te werven of om te investeren in voorzieningen en materialen. In landen waarvan de overheid voorschoolse voorzieningen onvoldoende financiert, zijn ouders meer genoodzaakt om hun kind naar particuliere initiatieven te sturen. Dit heeft een invloed op het aantal kinderen uit sociaaleconomisch achtergestelde milieus dat kan deelnemen aan voorschoolse opvang (OECD, 2019).

In Vlaanderen is de financiering van de kinderopvang georganiseerd volgens vier verschillende subsidietrappen. In elke trap moet aan bepaalde voorwaarden voldaan worden om recht te hebben op de subsidie. Elke trap, ongeacht de subsidie, heeft een vergunning nodig (Opgroeien, 2020). Bij trappen 0 en 1 bepaalt de voorziening zelf welke prijs ze vragen voor de opvang. Bij trappen 2 en 3 betalen ouders een bedrag dat afhankelijk is van hun eigen inkomen (Europese commissie, 2021). In 2022 is het minimumtarief voor inkomensgerelateerde kinderopvang 5,47 euro per dag en het maximumtarief 30,37 euro (Opgroeien, 2022).

- Trap 0: geen subsidie
- Trap 1: basissubsidie (elke kinderopvang die minstens 220 openingsdagen heeft)
- Trap 2: basissubsidie + de subsidie inkomenstarief (bepaalde voorrangeregels respecteren)
- Trap 3: basissubsidie + de subsidie inkomenstarief + plussubsidie (als >30% van de gezinnen tot een kwetsbare doelgroep behoort) (Opgroeien, 2020).

In Europa is er tot slot geen algemeen beleid inzake kinderopvang omdat het geen Europese bevoegdheid is. Kinderopvang is echter een belangrijke hefboom voor andere domeinen die wel tot de Europese bevoegdheden behoren, zoals werkgelegenheid, gelijkheid en economische ontwikkeling (Spousta & Vanallemeersch, 2005). Dit legitimeert Europa om toch doelstellingen op te stellen naar de lidstaten toe in verband met kinderopvang (Vandenbroeck, 2018). Voorbeelden hiervan zijn het 'Netwerk Kinderopvang', opgericht in 1986, en de 'Barcelona targets', opgesteld in 2002 door de Europese commissie. Beide hebben tot doel de gelijkheid van mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt te verhogen (Spousta & Vanallemeersch, 2005; European Commission, 2018).

3.2 Belang van kinderopvang

3.2.1 *Barcelona Targets*

Op dit moment zijn er in de Europese Unie ongeveer 31 miljoen kinderen jonger dan de wettelijke schoolplichtleeftijd. Slechts een derde van de kinderen jonger dan drie jaar kan terecht in een voorschoolse voorziening (European Commission, 2019). De zorg voor de kinderen die geen plaats hebben, wordt vaak opgenomen door de moeder. Dit resulteert in een lagere participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt. Het Europese economisch verlies ten gevolge van deze genderkloof loopt op tot 370 biljoen euro per jaar (European Commission, 2018).

Kinderopvang is een belangrijke hefboom in het creëren van gelijke arbeidskansen en gendergelijkheid: "Het mannelijke kostwinnersmodel wordt daarbij verwezen naar de geschiedenisboeken" (Spousta & Vanallemeersch, 2005, p. 24). Om dit te bereiken, werden in 2002 de Barcelona targets opgesteld. Het doel was om tegen 2010 in alle lidstaten opvang te voorzien voor minstens 90% van de kinderen tussen 3 jaar en de leerplichtleeftijd en voor minstens 33% van de kinderen jonger dan 3 jaar (European Commission, 2018). In 2013 concludeerde de Europese Commissie dat er verschillende stappen in de goede richting gezet werden inzake de beschikbaarheid van kinderopvang, maar dat de doelstellingen nog niet bereikt waren. Drie jaar later, in 2016, werd de target voor kinderen jonger dan drie jaar gemiddeld gezien wel gehaald. Er is echter een groot verschil tussen de lidstaten onderling.

Zo haalt Denemarken het dubbel van de target, terwijl de grote helft van de landen de 33% niet haalt. In België is er voor 43,8% van de kinderen een beschikbare opvangplaats (European Commission, 2018). We kunnen concluderen dat er in verschillende Europese landen nog een grote inspanning moet geleverd worden om meer opvangplaatsen te creëren. Daarnaast kunnen we ons afvragen of deze target wel voldoende is. Als er in elk land opvangplaats is voor 33% van de kinderen jonger dan drie jaar, wat dan met de overige 67% van de kinderen waar geen plaats voor is? De 'European Pillar of Social Rights' verklaarde in 2017 dat elk kind recht heeft op betaalbare en kwaliteitsvolle kinderopvang (European Parliament et al., 2017).

Het Barcelona rapport (European Commission 2018) heeft oog voor zaken die de targets kunnen beïnvloeden, die met andere woorden meebepalen hoeveel beschikbare opvangplaatsen een land heeft. Eerst en vooral hebben de overheidsuitgaven inzake kinderopvang een impact op het aantal plaatsen. In landen met een gesplitst systeem van voorschoolse voorzieningen zit er vaak een groot verschil in financiering op basis van de leeftijd. Overheden spenderen vaak meer geld aan de voorzieningen voor kleuteronderwijs dan voor kinderopvang. Daarnaast hebben ook werkpatronen en gezinsmodellen, de mate van informele/private zorg, het juridisch kader omtrent kinderopvang (bijvoorbeeld ouderschapsverlof of het recht op opvang) en de link tussen werkgelegenheid en zorgverstrekking een invloed. Ten slotte zijn toegankelijkheid en kwaliteit van de voorschoolse voorzieningen van belang voor het al dan niet halen van de doelstellingen en hebben zij invloed op de drie functies van kinderopvang.

3.2.2 Functies van kinderopvang

Economische functie

Kinderopvang maakt het mogelijk voor ouders om te participeren op de arbeidsmarkt, een opleiding te volgen of om te solliciteren (Heckman & Masterov, 2004). Op deze manier draagt het bij tot een hogere arbeidersparticipatie en meer gendergelijkheid op de arbeidsmarkt (Vandenbroeck et al., 2018). Maar ook de tewerkstelling waar kinderopvang zelf voor zorgt heeft een economische rol (Europese commissie, 2021).

Sinds het ontstaan van de kinderopvang was de economische functie heel duidelijk. Het doel van de opvang was uitsluitend ervoor te zorgen dat vrouwen uit arme arbeidersgezinnen konden gaan werken. Later, onder invloed van de feministische bewegingen, eisten steeds meer hoogopgeleide vrouwen het recht op arbeid op. Tegenwoordig is één van de taken van kinderopvang om meer gelijke kansen op de arbeidsmarkt te creëren zodat zowel mannen als vrouwen hun carrière kunnen combineren met het zorgen voor een gezin (Vandenbroeck, 2012-a). Er is een sterke relatie tussen moeders die participeren op de arbeidsmarkt en het

aantal kinderen dat naar de kinderopvang gaat. Hoe meer kinderen een significant aantal uren per week naar de kinderopvang gaan, hoe groter het effect op de arbeidsparticipatie van de moeders. In landen waar moeders met kinderen onder de drie jaar de hoogste arbeidsmarkt cijfers hebben, zoals Denemarken, Luxemburg, Nederland, Portugal, Slovenië en Zwitserland, zijn ook de cijfers van het aantal kinderen die naar de kinderopvang gaan het hoogst (OECD, 2017).

Van der Mespel (2020) stelt dat kinderopvang te vaak wordt gereduceerd tot deze economische functie, namelijk dat het een oplossing is voor de werkloosheid in ons land. Ze benadrukt het belang van de pedagogische en sociale functie. Kinderopvang is meer dan enkel de kinderen van werkende ouders opvangen. Het moet een veilige haven zijn voor alle kinderen en specifiek voor deze in kwetsbare situaties.

Pedagogische functie

Tijdens de eerste levensjaren wordt een fundamentele basis gelegd voor de verdere groei en ontwikkeling van kinderen (OECD, 2017). Kinderopvang kan een significante rol spelen in dit pedagogisch proces, mits ze van voldoende kwaliteit is (van Huizen & Platenga, 2018). De positieve effecten van kinderopvang op de ontwikkeling van kinderen zijn zichtbaar tot in het secundair onderwijs. Voor kinderen uit kansarme gezinnen is het effect nog groter (Vandenbroeck, 2021).

Voorwaarden voor kinderen om te kunnen leren, zijn stabiliteit, veiligheid, een stimulerende omgeving en sensitieve responsieve begeleiders (Vandenbroeck, 2012-a). Naast het bieden van zorg en veiligheid moet kinderopvang de ontwikkeling van jonge kinderen stimuleren (Europese commissie, 2021). Enerzijds is het een plaats waar kinderen prikkels krijgen die helpen om een eigen identiteit te vormen. Anderzijds krijgen kinderen de kans om er te experimenteren ter voorbereiding op het echte leven in de samenleving. Deze socialisering is één van de belangrijkste aspecten van de pedagogische functie.

Sociale functie

De sociale functie gaat over de bijdrage die kinderopvang levert tot het bekomen van een meer rechtvaardige maatschappij (Van Lancker & Vandenbroeck, 2019). Kinderopvang is een hefboomfactor tegen sociale uitsluiting van kansengroepen en helpt ongelijkheden in de samenleving weg te werken (Europese commissie, 2021; Vandenbroeck et al., 2018). Bovendien helpt het mee integratie te bevorderen (Opgroeien, 2021-a).

Volgens Vandenbroeck draagt kinderopvang meer bij in de strijd tegen ongelijkheid dan de kleuterschool. "Het is vreemd dat in België elk kind recht heeft op een plek in de kleuterschool

wanneer het 2,5 jaar is, maar niet in de kinderopvang wanneer het enkele maanden jonger is” (Vandenbroeck, 2021, p.10). Dit belang wordt ook benadrukt door de voorzitter van de Europese commissie, Ursula von der Leyen (2019). Ze neemt het belang van kinderopvang op in haar politieke richtlijnen voor de Europese Commissie. Tijdens haar kandidatuur wil ze een “European Child Guarantee” creëren waarbij elk kind in Europa, en zeker zij die te maken krijgen met armoede of uitsluiting, toegang heeft tot basisrechten zoals gezondheidszorg en onderwijs. Kinderen die in armoede leven, hebben een grotere kans om later als volwassenen nog steeds in armoede te leven. Om deze cirkel te kunnen doorbreken moet ingezet worden op kwaliteit en toegankelijkheid van de kinderopvang. De algemeen directeur van UNESCO, Irina Bokova, gaat nog verder en noemt kinderopvang “the greatest of equalizers” in haar openingspeech op de wereldconferentie voor ECEC in 2010 (Morabito et al., 2013). Viviane Reding, voormalig vice president van de Europese Commissie, stelt dan weer dat “Childcare provision should not be seen as a cost, but as an investment in tomorrow” (European Commission, 2013).

In de praktijk kan de sociale functie verschillende zaken betekenen, zoals geen kinderen of gezinnen discrimineren of extra inspanningen doen om gezinnen in kwetsbare situaties te bereiken. In de realiteit is deze functie in de meeste voorzieningen het minst uitgewerkt. We zien bijvoorbeeld dat kinderopvang voornamelijk de gezinnen met de hoogste inkomens bereikt. Gezinnen die geen opvangplaats vinden zijn vaak van allochtone origine, werkzoekend, eenoudergezinnen of leven in kwetsbare omstandigheden. (Vandenbroeck, 2012-a).

3.3 Toegang tot kinderopvang

Om de toegankelijkheid van kinderopvang te beoordelen, gebruikt Parmentier (1998) de vijf b's: bereikbaarheid, betaalbaarheid, bruikbaarheid, begrijpbaarheid en beschikbaarheid.

Bereikbaarheid

Bereikbaarheid wordt vaak opgevat als fysieke bereikbaarheid; heeft de opvang een centrale ligging? Is de locatie bereikbaar via het openbaar vervoer? Er zijn echter nog veel andere drempels die de bereikbaarheid kunnen bemoeilijken, zoals taalbarrières of kennis van de procedures (Vandenbroeck, 2018).

Betaalbaarheid

Momenteel betalen ouders in drie op vier opvangplaatsen volgens het inkomenstarief (Opgroeien, 2021-b). Naast dit inkomenstarief bestaat er een minimumtarief dat via het OCMW wordt aangevraagd, wat voor veel ouders een drempel met zich meebrengt (Vandenbroeck,

2018). Volgens het onderzoek van Teppers et al (2019) is betaalbaarheid de grootste reden waarom ouders die nood hebben aan extra opvang, hier toch geen gebruik van maken.

Bruikbaarheid

Voor kwetsbare gezinnen is het vaak moeilijker om op voorhand opvang in te plannen omdat ze in onvoorspelbare levenssituaties zitten en vaker flexibel werk hebben. Hierdoor worden extra gecreëerde plaatsen vaker ingenomen door gezinnen met een hoger inkomen. Deze gezinnen zijn over het algemeen meer actief op de arbeidsmarkt, hebben vaker een directe nood aan kinderopvang en zijn beter uitgerust om een weg te vinden in de administratieve systemen die nodig zijn om kinderopvang aan te vragen (Vandenbroeck et al., 2018).

Begrijpbaarheid

Het is belangrijk dat voorzieningen nagaan wat de normen, waarden, gewoonten, behoeften en noden zijn van gezinnen en dat deze een plaats krijgen binnen de voorziening (Vandenbroeck, 2018).

Beschikbaarheid

Beschikbaarheid is de laatste en voor dit onderzoek tevens ook de belangrijkste van de vijf b's. In 2020 waren er in Vlaanderen 45,4 opvangplaatsen per 100 kinderen jonger dan 3 jaar (Opgroeien, 2021-b). Net zoals in ons land is er in veel andere OECD-landen meer vraag naar kinderopvang dan het beschikbare aanbod. Men voorspelt dat deze vraag zal in de toekomst alleen maar stijgen aangezien steeds meer vrouwen actief worden op de arbeidsmarkt (OECD, 2017). Het volgende hoofdstuk legt dit beschikbaarheidsprobleem uitgebreider uit.

3.4 Wachtlijstproblematiek

De Vlaamse regering was heel ambitieus met het Decreet omtrent de organisatie van kinderopvang van baby's en peuters (2012), waarbij ze kwaliteitsvolle, beschikbare en toegankelijke kinderopvang wil realiseren voor elk kind. Het doel was om voor elk gezin met behoefte aan kinderopvang binnen een redelijke termijn en op een redelijke afstand een kwaliteitsvolle en betaalbare plaats te voorzien (Art. 3). De doelstelling van dit decreet is echter nog steeds niet bereikt. Ondanks de stijging van het aantal plaatsen de afgelopen jaren, is er nog steeds te weinig beschikbaarheid in de Vlaamse kinderopvang waardoor te veel gezinnen worden geconfronteerd met wachtlijsten (Van Lancker & Vandenbroeck, 2019). Volgens onderzoek van het Vlaams Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (Teppers et al., 2019) hadden 74% van de kinderen tussen de nul en drie jaar in Vlaanderen nood aan kinderopvang in 2019. De effectieve dekkinggraad in Vlaanderen is slechts 45,4%

(Opgroeien, 2021-b). Concreet betekent dit dat er in Vlaanderen een tekort is aan 7000 opvangplaatsen (Stad Gent, 2021) of 35 559 extra opvangdagen (Teppers et al., 2019). De behoefte aan kinderopvang wordt nog groter geschat in centrumsteden. De redenen hiervoor zijn een hogere tewerkstellingsgraad, werknemers die langer aan het werk zijn waardoor de opvang van grootouders afneemt, een groter aandeel éénoudergezinnen en het feit dat een stad ouders van buitenaf aantrekt door werk of studies (Stad Gent, 2021).

Naast beschikbaarheid moet er echter rekening gehouden worden met de betaalbaarheid van kinderopvang. Twee derde van de middelen die voorbehouden zijn voor het creëren van deze 7000 bijkomende plaatsen zijn enkel basissubsidies. De rest van de kostprijs zal dus doorgerekend worden aan de ouders waardoor deze plaatsen niet toegankelijk zijn voor gezinnen die niet over voldoende middelen beschikken om deze kost te betalen (Stad Gent, 2021). Momenteel geeft iets meer dan de helft van de gebruikers van kinderopvang aan dat ze een voorkeur hebben voor inkomensgerelateerde opvang, maar deze niet kregen. Er is dus nood aan verdere uitbouw van inkomensgerelateerde opvangplaatsen en de subsidies die onder trap 3 vallen (Teppers et al., 2019). Ook in Brussel is er slechts een dekkinggraad van 31,9% met inkomensgerelateerde plaatsen, dat komt neer op een tekort van 166 plaatsen (Devlieghere et al., 2021). Van Lancker (2013) stelt dat bijna elk Europees land een soort inkomensgerelateerd systeem heeft ingevoerd voor mensen met een laag inkomen. Maar deze prijsverlaging kan de deelname aan kinderopvang enkel doen toenemen mits er voldoende beschikbaarheid is in de voorzieningen. Hij concludeert dat de toegankelijkheid voor gezinnen met een laag inkomen aanzienlijk moet verbeteren omdat er in bijna alle Europese landen tekorten zijn in de beschikbaarheid van kinderopvang.

3.4.1 Mattheüeffect

De term Mattheüeffect verwijst naar situaties waarin het hebben van voordelen nog extra voordelen oplevert. Vaak bevoordeelt het beleid onbedoeld de middenklasse tegenover de lagere klasse in de samenleving. Het gevolg is een ongelijke toegang tot openbare diensten zoals gezondheidszorg, onderwijs of kinderopvang (Bonoli & Liechti, 2018). Door de wachtlijsten in de kinderopvang ontstaat er een Mattheüeffect waarbij gezinnen met een hogere sociale positie dubbel zo vaak gebruikmaken van kinderopvang dan gezinnen met een lagere sociale positie. Deze positie wordt onder andere bepaald door het gezinsinkomen, de opleidingsgraad van de moeder of de beroepspositie van de vader (Van Lancker & Vandenbroeck, 2019). Verder is er een verband tussen de hoogte van de inkomens van gezinnen en het aantal inkomensgerelateerde plaatsen in een gemeente. Hogere inkomens betekenen meer inkomensgerelateerde plaatsen (Devlieghere et al., 2021). Mede door de beperkte beschikbaarheid hebben kinderen die geboren worden in een socio-economisch

achtergesteld gezin minder kans op een plaats. Een kind dat geen plaats krijgt, krijgt bovendien niet de kans om zich te ontwikkelen in een kwalitatieve voorziening voor kinderopvang (Van Lancker, 2018). De ouders van deze kinderen hebben het gevoel dat hun kinderen minder kansen krijgen dan anderen, nadelen ervaren door het weinige sociaal contact en minder voorbereid zijn om naar de kleuterschool te gaan (Devlieghere et al., 2021). “It is often reported that despite the children of deprived families needing high-quality ECEC the most, these families often have lower interest, lack of knowledge and lack of time to be engaged in ECEC” (OECD, 2017, p. 36).

Meer dan 25 jaar geleden toonde Storms (1995) al aan dat dit Mattheüseffect aanwezig was in de kinderopvang. 15 jaar later stelt het onderzoek van Ghysels en Van Lancker (2009) dat de sector het Mattheüseffect niet kon wegwerken. Gezinnen met een lagere sociale positie maken volgens hun onderzoek nog steeds minder gebruik van opvang.

Vandenbroeck (2018) benoemt drie mechanismen die het Mattheüseffect beïnvloeden: “policy”, “provision” en “practice”. Het beleid bepaalt de bereikbaarheid, beschikbaarheid, betaalbaarheid en toegankelijkheid van de voorzieningen. Op het niveau van de voorzieningen zit de ongelijkheid voornamelijk in het gesplitst systeem dat Vlaanderen kenmerkt. Kleuteronderwijs is voor elk kind beschikbaar, terwijl kinderopvang nog te vaak wordt gezien als instrument zodat ouders kunnen werken. Ook op het niveau van het gezin is er ongelijkheid. Een opmerkelijk resultaat uit het onderzoek van Ghysels en Van Lancker (2009) is dat gezinnen uit de lagere inkomensklassen, naast formele opvang, minder gebruik maken van informele opvang (grootouders, burens, vrienden, enzoverder) omdat ze vaker een kleiner sociaal netwerk hebben dan gezinnen met een betere economische positie. Hierdoor hebben ze minder mogelijkheden om informatie te verkrijgen. Tot slot vormt ook de inschrijvingsprocedure een grote drempel.

3.4.2 Gendersverschil

Naast het Mattheüseffect dat ontstaat door het tekort aan opvangplaatsen, is er een verschil in de gevolgen op basis van gender. Nog steeds worden vrouwen te vaak gezien als verantwoordelijk voor de opvoeding van de kinderen, waardoor zij meestal degene zijn die ervoor kiezen om, of niet anders kunnen dan, thuis te blijven om voor hun kinderen te zorgen (European Commission, 2008). Zoals het onderzoek van Devlieghere et al. (2021) stelt: “De gevolgen van het niet vinden van kinderopvang zijn doorgaans voor de moeder”.

Kinderopvang wordt geassocieerd met een hogere arbeidsparticipatie en een lagere werkloosheid van vrouwen. De Europese commissie vermeldt in een rapport dat de zorg voor kinderen opnemen zelfs dé hoofdreden is van een lagere arbeidsparticipatie van vrouwen

(European Commission, 2018). Eén van de conclusies uit het onderzoek van Nieuwenhuis (2022) is dat kinderopvang helpt om vrouwen te beschermen tegen werkloosheid in tijden van economische crisis. Volgens Del Boca en Vuri (2007) is de beschikbaarheid van betaalbare opvang één van de belangrijkste voorwaarden voor vrouwen om te participeren op de arbeidsmarkt.

Tot de jaren 1980 was er een daling merkbaar in de cijfers van het aantal vrouwen op de arbeidsmarkt rond de leeftijd waarop vrouwen kinderen kregen (tussen de 25 en 34 jaar) omdat een gezin en werk niet combineerbaar waren. Pas vanaf de jaren 90 was deze trend niet meer zichtbaar in de cijfers en kregen vrouwen dus vaker de kans om actief te blijven op de arbeidsmarkt nadat ze kinderen kregen (OECD, 2017). In België kunnen we deze cijfers linken aan het einde van de uitbreidingsstop voor kinderopvang in 1989 (Vandenbroeck, 2012-b). De kinderopvang kon terug uitbreiden, er waren meer beschikbare plaatsen en dus werd het voor moeders makkelijker om hun gezin te combineren met een carrière.

Vrouwen zijn vaker degene die ervoor kiezen om, of niet anders kunnen dan, thuis te blijven om voor hun kinderen te zorgen. Dit heeft een invloed op de loonkloof tussen vrouwen en mannen en op de pensioenrechten van vrouwen (European Commission, 2008). In 2013 was het gemiddelde pensioen voor vrouwen, gezien over heel de EU, 39% lager vergeleken met dat voor mannen. De redenen voor deze pensioenkloof zijn dat vrouwen meer risico lopen om werkloos te zijn dan mannen, dat ze gemiddeld gezien minder uren en/of jaren werken en dat ze gemiddeld gezien een lager loon krijgen. Pensioensystemen zijn niet neutraal en versterken zelfs de kloof tussen mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt en de ongelijke verdeling tussen ouders van de zorgtaken voor kinderen. Het is zelfs zo dat het huwelijk en het hebben van kinderen de pensioenkloof verhogen. In zo goed als elke lidstaat van de Europese Unie leidt het hebben van kinderen tot nadelen op vlak van pensioen voor vrouwen (European Commission, 2013).

4 METHODOLOGIE

In dit hoofdstuk wordt eerst de onderzoekscontext besproken. Daarna volgt het onderzoeksdesign dat een antwoord op de onderzoeksvraag moest vinden. Vervolgens komt de gehanteerde onderzoeksethiek aan bod. Tot slot wordt de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek toegelicht.

4.1 Onderzoekscontext

Het onderzoek vond plaats in samenwerking met het E-loket van de stadsregio Turnhout (Beerse, Oud-Turnhout, Turnhout en Vosselaar). In deze stadsregio worden sinds 1 mei 2020 alle aanvragen voor kinderopvang verwerkt door het E-loket. Het loket werd op vraag van het Agentschap Opgroeien opgericht met als doel zicht te verkrijgen op de vraag naar en het aanbod van kinderopvang in de regio en zodat elk gezin slechts éénmaal een aanvraag moet registreren (stadsregio Turnhout, z.d.-a). De opdrachten van het loket zijn (1) gezinnen informatie en ondersteuning bieden, (2) samenwerken met kinderopvangvoorzieningen, andere organisaties die werken met gezinnen (zoals het Huis van het Kind) en andere Lokale Loketten en (3) de registratie van de aanvragen coördineren (Opgroeien, z.d.-b). Doordat gezinnen enkel via deze manier kunnen toegewezen worden, kan het loket een duidelijk beeld scheppen over de behoefte aan kinderopvang in de regio (Huis van het Kind Stadsregio Turnhout, 2022):

In 2021 dienden 932 gezinnen een aanvraag voor kinderopvang in binnen de stadsregio. 34% van deze gezinnen kreeg opvang zoals gevraagd, 16% kreeg opvang mits een compromis (een andere startdatum, andere opvangdagen of een andere locatie) en de overige 50% van de aanvragen bleef onbeantwoord (Huis van het Kind Stadsregio Turnhout, 2022).

Het Agentschap Opgroeien gaf tussen 2015 en 2021 een vergunning aan één groepsopvang en aan 36 startende onthaalouders. Echter, zijn er in deze periode ook 57 onthaalouders en één groepsopvang gestopt. Dit grote aantal uittreeders zorgde ervoor dat het totale aantal plaatsen zo goed als ongewijzigd bleef. In totaal werden slechts 39 nieuwe plaatsen gecreëerd. In dezelfde periode kwamen er 290 nul- tot driejarigen bij. Om elk gezin dat nood heeft aan opvang een plaats te kunnen geven, zijn er 256 bijkomende kinderopvangplaatsen nodig (Huis van het Kind Stadsregio Turnhout, 2022).

Figuur 1 geeft de dekkingsgraad in de verschillende wijken van de stadsregio Turnhout weer. Eind 2021 waren er in de stadsregio Turnhout 1021 vergunde opvangplaatsen. Daartegenover stonden 2965 nul- tot driejarigen. Dit zorgde voor een totale dekkingsgraad van 34%. Over de verschillende wijken heen was er echter een groot onevenwicht. De wijken waar de dekkingsgraad onder de Barcelonanorm van 33% lagen, zijn rood aangeduid. De wijken waar

een overaanbod aan kinderopvang was, zijn blauw aangeduid (Huis van het Kind Stadsregio Turnhout, 2022). Een rapport over de verdeling van de kinderopvang (Van Lancker & Vandenbroeck, 2019) toonde aan dat er in de stadsregio Turnhout een positief verband was tussen de dekkingsgraad en het mediane fiscale inkomen van de wijk. De dekkingsgraad van een wijk steeg naarmate de inkomens stijgen. Ook de verdeling van het aantal inkomensgerelateerde plaatsen hing positief samen met de inkomens in de wijk.

	Aantal 0-3 jarigen		Aantal opvangplaatsen baby's en peuters		Dekkingsgraad kinderopvang		verschil 20/21
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	
Beerse Vlimmeren	97	96	44	37	45%	39%	-7%
Beerse Den Hout	121	109	61	60	50%	55%	5%
Beerse Centrum	316	324	108	104	34%	32%	-2%
Vosselaar West	119	135	28	28	24%	21%	-3%
Vosselaar Noord	104	100	50	46	48%	46%	-2%
Vosselaar Oost	90	98	33	34	37%	35%	-2%
Turnhout Heizijdse Velden & noorden	110	97	153	152	139%	157%	18%
Turnhout Stedelijk wonen west	304	339	77	74	25%	22%	-4%
Turnhout Centrum	584	585	81	97	14%	17%	3%
Turnhout Stedelijk wonen oost	416	435	105	101	25%	23%	-2%
Turnhout Zuidelijke wijken	188	186	68	52	36%	28%	-8%
Turnhout Zevendonk & zuiden	45	33	70	86	156%	261%	105%
Oud-Turnhout Oosthoven	127	129	22	20	17%	16%	-2%
Oud-Turnhout Centrum	195	221	113	96	58%	43%	-15%
Oud-Turnhout Zwaneven	82	78	39	34	48%	44%	-4%
Totaal stadsregio Turnhout	2898	2965	1052	1021	36%	34%	-2%

Figuur 1 Analyse dekkingsgraad kinderopvang stadsregio Turnhout

Noot. Overgenomen uit *Dossier Kinderopvang 2021* (p.16), door Huis van het Kind Stadsregio Turnhout, 2022. https://www.stadsregioturnhout.be/_files/ugd/6c1871_c3a411dd612c420498e932f6fa4fb14a.pdf

Door het tekort aan kinderopvangplaatsen in de stadsregio wordt elke aanvraag één maand voor de gewenste startdatum als dringend beschouwd. Het E-loket stuurt deze aanvragen exact één maand voor de gewenste startdatum door naar alle voorzieningen in de regio om de kans op een plaats te maximaliseren. Het gevolg hiervan is dat 60% van de aanvragen dringend is (zie figuur 2) (Huis van het Kind stadsregio Turnhout, 2022).

Het E-loket werkt met voorrangregels (zie figuur 2) voor gezinnen die aan minstens twee van volgende kenmerken voldoen (Huis van het Kind stadsregio Turnhout, 2022):

- Opvang nodig voor werk/opleiding
- Gezinnen met een laag inkomen
- Alleenstaanden
- Pleegkinderen

En voor kwetsbare gezinnen die aan minstens twee van volgende kenmerken voldoen (Huis van het Kind stadsregio Turnhout, 2022):

- Opvang nodig voor werk/opleiding
- Gezinnen met een laag inkomen
- Alleenstaanden
- Pleegkinderen
- Gezinnen met een problematische gezondheids- of zorgsituatie
- Laag opleidingsniveau

Gezinnen moeten deze kenmerken zelf aanduiden bij het invullen van hun aanvraag, waardoor het E-loket schat dat dit niet voor elke ouder correct is en dat dit een onderschatting van de werkelijke cijfers is (Huis van het Kind stadsregio Turnhout, 2022).

Aanvragen voor inclusieve kinderopvang	8
Aanvragen voor dringende opvang	560
Aanvragen voor kinderopvang met ruimere openingsmomenten	43
Aanvraag van voorrangsgesinnen	208
Aanvragen van kwetsbare gezinnen	91

Figuur 2 Overzicht specifieke opvangaanvragen

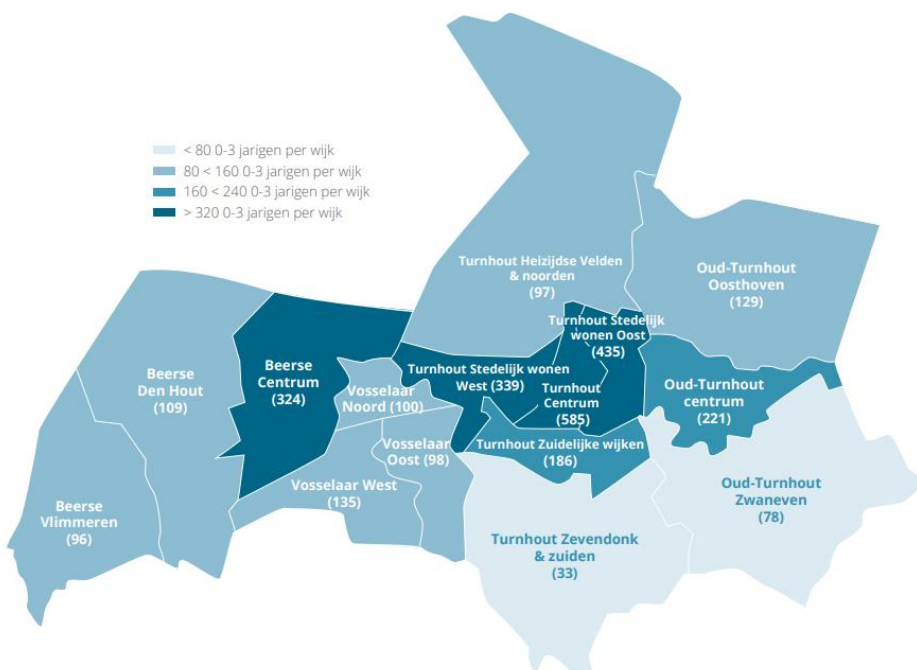
Noot. Overgenomen uit *Dossier Kinderopvang 2021* (p.19), door Huis van het Kind Stadsregio Turnhout, 2022.
https://www.stadsregioturnhout.be/_files/ugd/6c1871_c3a411dd612c420498e932f6fa4fb14a.pdf

In tabel 1 staan alle gemeenten waar de gezinnen wonen die op de wachtlijst van de stadsregio Turnhout staan. Naast de vier gemeenten uit de stadsregio staan er ook tien gezinnen uit omliggende gemeenten op de wachtlijst. 81% van de gezinnen komt uit Turnhout. Op figuur 3 zien we dat Turnhout, naast Beerse Centrum, ook de gemeente is met de meeste nul-tot driejarigen.

Tabel 1*Aantal gezinnen op de wachtlijst per gemeente*

	%	n
Turnhout	81	132
Beerse	5	8
Oud-Turnhout	5	8
Vosselaar	3	5
Lille	1	2
Hoogstraten	0,6	1
Merksplas	0,6	1
Arendonk	0,6	1
Poppel	0,6	1
Malle	0,6	1
Mol	0,6	1
Geel	0,6	1
Loenhout	0,6	1

Noot. Van sommige gezinnen is er geen adres bekend, daarom staan er 163 in de tabel in plaats van 168.

Figuur 3 Aantal 0-3-jarigen per wijk in stadsregio Turnhout

Noot. Overgenomen uit Dossier Kinderopvang 2021 (p. 10), door Huis van het Kind Stadsregio Turnhout, 2022.

https://www.stadsregioturnhout.be/_files/ugd/6c1871_c3a411dd612c420498e932f6fa4fb14a.pdf

4.2 Onderzoeksdesign

Om een antwoord te vinden op de onderzoeksvraag “Wat doen ouders als ze geen kinderopvang hebben?” werden vragenlijsten afgenomen. Door te kiezen voor deze methode was het mogelijk om op een relatief korte tijd een grotere hoeveelheid data te verzamelen en te analyseren. Dit zorgde voor een hogere externe validiteit en dus meer generaliseerbaarheid naar alle gezinnen die op een wachtlijst voor kinderopvang staan (Bhandari, 2022).

De vragenlijst (zie bijlage 1) werd gemaakt en afgenomen via de onderzoekssoftware Quatrics. De vragen werden zo laagdrempelig mogelijk opgesteld naar het voorbeeld van de cartografiestudie van de Nederlandstalige kinderopvang in Brussel (Devlieghere et al., 2021). Om zoveel mogelijk ouders de kans te geven om de vragenlijst te begrijpen en online in te vullen, werd ze door een professionele vertaaldienst vertaald naar zes talen die volgens het E-loket vaak voorkomen in de stadsregio, namelijk Arabisch, Berbers, Pools, Roemeens, Turks en Oekraïens.

Voor het afnemen van de vragenlijst werd gebruik gemaakt van een mixed-mode design (Marsden & Wright, 2010). Dit betekent dat de vragenlijst op twee verschillende manieren werd afgenomen om het antwoordpercentage te verhogen. Onderzoek toont namelijk aan dat een tweede manier inzetten om vragenlijsten af te nemen, helpt om meer antwoorden te verzamelen, een diverse mix van respondenten aan te trekken en dus voor een hogere representativiteit zorgt (De Leeuw & Berzelak, 2016).

Er werd gekozen om de vragenlijst via de meest voorkomende manier af te nemen, namelijk online. Een nadeel hiervan is echter dat niet alle respondenten op deze manier bereikt worden omdat niet iedereen de middelen heeft om een vragenlijst online in te vullen en omdat de onderzoeker niet aanwezig is om hulp te bieden indien nodig (Marsden & Wright, 2010). Om te vermijden dat respondenten niet kunnen deelnemen wegens dergelijke technische redenen (de Leeuw & Troepel, 2018), werd de vragenlijst ook telefonische afgenomen volgens het Computer Assisted Telephonic Interview principe (CATI). Dit is een methode waarbij de interviewer via de telefoon vragen voorleest voor de respondent en de antwoorden op de computer noteert. Voordelen hiervan zijn het directe contact tussen de respondent en de onderzoeker waardoor beide partijen verduidelijking kunnen vragen, een hoog antwoordpercentage en het feit dat de onderzoeker meteen antwoord krijgt van de respondent. Mogelijke nadelen kunnen zijn dat mensen meer sociaal wenselijk antwoorden dan op online vragenlijsten, dat mensen afhaken als het te lang duurt en dat niet iedereen tijd heeft om tijdens de werkuren een telefonische vragenlijst af te nemen wat dan weer voor een lager antwoordpercentage zou kunnen zorgen (Khandelwal, 2023). Dit laatste nadeel werd gecounterd door mensen die aan het werk waren terug te bellen na de werkuren.

4.2.1 Participanten

De populatie van dit onderzoek bestond uit alle gezinnen in de stadsregio Turnhout, die op 1 februari 2023 op de wachtlijst voor kinderopvang stonden, én waarvan hun oorspronkelijke gewenste startdatum al verstreken was. Dit waren zowel ouders die nooit kinderopvang hebben gehad als ouders die door omstandigheden (zoals de sluiting van een voorziening) hun plaats zijn kwijtgeraakt (zie tabel 2).

Tabel 2

Overzicht van de participanten

	%	n
Nog steeds op zoek naar een plaats	96	48
Plaats kwijtgeraakt door onvoorziene omstandigheden en moeten opnieuw opzoek	4	2

Noot. (N=50)

Op 1 februari 2023 werden de 179 gezinnen die voldeden aan de criteria in kader van het onderzoek via mail gecontacteerd door het E-loket (zie bijlage 2). De ouders werden gevraagd binnen een week via mail te antwoorden indien ze niet wensten deel te nemen aan het onderzoek. Op 8 februari kregen we van het E-loket een Excelbestand met de emailadressen en telefoonnummers van 168 gezinnen die passief toestemming gaven om deel te nemen aan het onderzoek.

Op 8 februari 2023 werd de vragenlijst voor de eerste keer naar de 168 mogelijk participanten verstuurd via mail (zie bijlage 3). De weken daarna werden twee herinneringsmails verzonden. Vanaf 28 februari werden de gezinnen die de vragenlijst nog niet of niet volledig invulden, opgebeld. Het doel hiervan was om mensen eraan te herinneren de vragenlijst in te vullen of om hulp te bieden waar nodig. Beide methoden werden niet meteen tegelijkertijd ingezet om kosten en tijd te besparen. Online vragenlijsten zijn weinig belastend voor zowel de respondenten als voor de onderzoeker (Bailey, 2008). Het afnemen van telefonische vragenlijsten vraagt namelijk meer tijd (De Leeuw & Troepel, 2018).

Tabel 3 bevat gegevens over het aantal gezinnen dat wel en niet deelnam aan het onderzoek. Vijftig participanten (32 moeders en 18 vaders) gaven toestemming om hun antwoorden te verwerken in het onderzoek en vulden de vragenlijst volledig in. Ongeveer een derde van de gezinnen die passief toestemming gaf nam effectief deel aan het onderzoek. Dit wil zeggen dat er ook twee derde uitval is.

Twaalf mogelijke participanten startten aan de vragenlijst zonder deze af te werken. Deze personen werden opgebeld met de vraag of ze de vragenlijst konden afwerken. Een aantal deed dit na het telefonisch contact, maar twaalf ouders werkten de vragenlijst niet af. Vervolgens gaven twee personen online geen toestemming om hun antwoorden te gebruiken in het onderzoek. Zij werden meteen doorverwezen naar het einde van de vragenlijst. Telefonisch waren er negen personen die niet wensten deel te nemen aan het onderzoek.

32 participanten die opgebeld werden, hadden geen tijd om de vragenlijst telefonisch in te vullen of gaven de voorkeur om het online te doen. Deze personen kregen na het telefoongesprek een herinneringsmail met de link naar de vragenlijst. Een deel vulde de vragenlijst daarna online in, maar 32 personen deden dit niet. Daarnaast waren er vijf mensen die de vragenlijst telefonisch wilden invullen op een later afgesproken uur. Bij het terugbellen nam geen enkele van deze participanten op. Verder waren er drie mensen die inhaakten tijdens het gesprek.

25 participanten namen na twee verschillende pogingen niet op. Er werd telkens een voicemail ingesproken en een herinneringsmail met de link naar de vragenlijst gestuurd. Een aantal mensen reageerde hierop via mail, maar 25 mensen waren niet bereikbaar.

Tijdens de periode waarin de data verzameld werd, gaven vijftien gezinnen aan toch al opvang gevonden te hebben. Aangezien de doelgroep van dit onderzoek enkel gezinnen zijn die nog steeds op zoek zijn op het moment van de dataverzameling konden zij niet meer deelnemen aan de vragenlijst.

Tot slot waren twaalf telefoonnummers en één emailadres niet in gebruik. Deze persoon waren ook niet bereikbaar via mail (of in het geval van de laatste via telefoon). Tijdens het bellen kwamen we 2 keer uit bij een andere persoon dan de ouders die we probeerden te bereiken. Één keer kwamen we uit bij een contactpersoon die de vragenlijst niet kon invullen in naam van de ouders en de andere keer bij een collega van een ouder die in zwangerschapsverlof was.

Tabel 3*Overzicht van de participanten*

	%	n
Vulde de vragenlijst online in	21	35
Vulde de vragenlijst telefonisch in	9	15
Werkte de vragenlijst niet volledig af	7	12
Gaf geen toestemming om de antwoorden te verwerken (online)	1	2
Wenste niet deel te nemen (telefonisch)	5	9
Heeft opvang gevonden	9	15
Was zowel telefonisch als via mail niet bereikbaar	8	13
Wilde de vragenlijst online invullen, maar deed het dan toch niet	20	32
Contactpersoon van het gezin (telefonisch)	1	2
Nam niet op	15	25
Nam niet op op het afgesproken tijdstip om de vragenlijst in te vullen	3	5
Haakte in tijdens het gesprek	2	3

Noot. (N=168)

4.2.2 Data-analyse

De data verkregen uit de afgenomen vragenlijsten werd zowel op een kwalitatieve als op een kwantitatieve manier geanalyseerd. De kwalitatieve of niet-numerieke data bestond uit de antwoorden op de open vragen “Wat doe je om de periode zonder kinderopvang te overbruggen?” en “Zijn er nog ervaringen die je graag wilt delen en volgens jou belangrijk zijn voor het onderzoek?” Deze data werd geanalyseerd aan de hand van een thematische analyse volgens de stappen van Braun & Clarke (2006). De eerste stap was om vertrouwd te raken met de data. De antwoorden op de vragen werden uit Qualtrics geëxporteerd en meermaals actief doorgelezen om op zoek te gaan naar patronen. In de tweede stap werden codes bepaald. Na het doorlezen van de data kon deze georganiseerd worden in verschillende groepen met een bepaalde betekenis. In de derde stap konden overkoepelende thema’s bepaald worden uit de codes. In de vierde stap werden de gekozen thema’s herzien om te bepalen of er samengevoegd, gesplitst of veranderd moeten worden. Op de vraag wat ouders doen om de periode zonder kinderopvang te overbruggen werden vier thema’s gevonden en op de vraag naar ervaringen waren er drie thema’s. In de vijfde fase kregen de thema’s een naam en een betekenis. In deze fase werden ook toepasselijke quotes gezocht die de thema’s illustreren. In de zesde en laatste fase werden de resultaten uitgeschreven.

Bij het analyseren van de kwantitatieve data gebruikten we het computerprogramma Statistical Package for the Social Sciences (SPSS, versie 28). We hanteerden een grens van 5% voor

het statistisch significantieniveau ($p \leq .05$). Eerst voerden we een beschrijvende statistiek uit voor de uitkomstvariabele van de periode tussen het indienen van de aanvraag en de gewenste startdatum (uitgedrukt in maanden). Daarna voerden we beschrijvende statistiek uit voor de voorrangscriteria samen met de Pearson correlaties. Aangezien elke ouder opvang zocht omwille van werk of een opleiding focusten we ons op de criteria alleenstaand, laag inkomen en geen diploma secundair onderwijs. Vervolgens voerden we een meervoudige lineaire regressieanalyse uit waarbij tijd de afhankelijke variabele is en de voorrangscriteria de predictoren. Daarbij werden ook de assumpties nagegaan. Daarna voegden we de voorrangscriteria samen tot één variabele, namelijk kwetsbaarheid. Participanten werden verdeeld in twee groepen. Mensen die voldoen aan één of meerdere criteria werden gelabeld als 'kwetsbaar' en die niet voldoen aan de voorrangscriteria werden als niet-kwetsbaar beschouwd. Aan de hand van een onafhankelijke t-test werd de gemiddelde periode tussen het indienen van de aanvraag en de gewenste startdatum vergeleken tussen beide groepen. Verder werd het verband tussen het uitbreiden van de zoekregio en het inzicht over de wachtlijst onderzocht aan de hand van een Chi-kwadraattest waarbij de groep die wel op de hoogte was over de wachtlijst vergeleken met de groep die niet op de hoogte was. Ten slotte werd het verband tussen op de hoogte zijn over de wachtlijst en het tijdstip waarop ouders hun aanvraag indienen onderzocht door middel van een onafhankelijke t-test.

4.3 Ethiek

In het begin van de vragenlijst (zie bijlage 1) werden alle participanten op de hoogte gebracht over het doel van het onderzoek. Hier werd duidelijk vermeld dat de antwoorden op de bevraging anoniem verwerkt worden en dat het al dan niet deelnemen aan het onderzoek geen gevolgen had voor hun lopende aanvraag. De contactgegevens van de onderzoeker, promotor en begeleider van het onderzoek stonden duidelijk vermeld zodat ouders contact konden opnemen indien ze vragen hadden. Vervolgens moesten participanten toestemming geven om hun antwoorden te mogen verwerken in de resultaten van het onderzoek vooraleer ze verder konden gaan naar de vragenlijst. Als een participant geen toestemming gaf, werd die meteen doorverwezen naar het einde van de vragenlijst.

4.4 Betrouwbaarheid en validiteit

De betrouwbaarheid van een onderzoek wordt gemeten aan de hand van de reproduceerbaarheid van de resultaten indien hetzelfde onderzoek zou herhaald worden (Benders, 2022). In dit onderzoek werd gebruik gemaakt van twee verschillende manieren om vragenlijsten af te nemen met als doel om een diverse steekproef te bereiken en de generaliseerbaarheid te verhogen (De Leeuw & Berzelak, 2016). Daarnaast werden participanten zo weinig mogelijk beïnvloed door de onderzoeker door de keuze van

methodologie. Bij de online vragenlijsten vullen de participanten de vragenlijst zelfstandig in waardoor ze niet beïnvloed werden. Bij het afnemen van de telefonische vragenlijsten werden de vragen voorgelezen. Als een participant extra uitleg vroeg, werd dit zo neutraal mogelijk gedaan zodat de participant ook hier zo weinig mogelijk beïnvloed werd door de onderzoeker.

De validiteit van een onderzoek gaat na of er met de onderzoeksmethode gemeten werd wat er moest gemeten worden om een antwoord op de onderzoeksvraag te vinden (Benders, 2022). Om de interne validiteit van de vragenlijst te garanderen, werden de vragen opgesteld aan de hand van een gelijkaardige studie, namelijk de cartografiestudie van Nederlandstalige kinderopvang in Brussel (Devlieghere et al., 2021). Deze vragen werden zo toegankelijk mogelijk opgesteld zodat elke participant deze correct kon invullen. Daarbovenop kon de participant via mail contact opnemen indien nodig of hulp vragen tijdens de telefonische gesprekken. De externe validiteit werd gewaarborgd door een duidelijke populatie af te bakenen, namelijk gezinnen die op de wachtlijst voor kinderopvang staan in de stadsregio Turnhout en waarbij hun oorspronkelijke gewenste startdatum al verstreken was. De vragenlijst werd door voldoende participanten ingevuld om de externe validiteit te waarborgen.

5 RESULTATEN

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek besproken. Eerst worden de voorrangscriteria die de gezinnen zelf aanduiden bij het invullen van de aanmelding besproken. Daarna volgen de antwoorden die de participanten gaven op de vragenlijst.

5.1 Voorrangscriteria

Tabel 4 bevat de redenen waarom ouders opvang nodig hebben en de voorrangscriteria die ze aanduiden bij het invullen van hun aanmelding. Deze data werd verkregen van het E-loket. Het loket duidt hierbij dat ouders alle gegevens zelf moeten invullen en dat dit dus niet voor elke ouder correct is. Ouders kunnen meerdere redenen aanduiden waarom ze een plaats in de kinderopvang nodig hebben: 80% van de ouders zoekt kinderopvang omwille van werk, 4% zoekt kinderopvang omwille van een sollicitatie en 19% zoekt kinderopvang omwille van een opleiding. Daarnaast kunnen ouders voorrangscriteria aanduiden. 12,5% van de ouders die de vragenlijst invulde zijn alleenstaanden, 35% hebben een laag inkomen, bij 15% heeft geen van beide ouders een diploma van het secundair onderwijs en er is 1 gezin dat begeleid wordt in kader van sociale of pedagogische problemen.

Tabel 4

Voorrangscriteria

Antwoord	%	n
Ik zoek opvang omwille van werk	80	38
Ik zoek opvang omwille van een sollicitatie	4	2
Ik zoek opvang omwille van een opleiding	19	9
Ik ben alleenstaande (niet gehuwd en niet samenwonend)	12,5	6
Laag inkomen (gezamenlijk belastbaar inkomen op jaar basis minder dan €27000 bruto)	35	17
Ik zoek kinderopvang voor mijn pleegkind	0	0
Geen van beide ouders heeft een diploma secundair onderwijs	15	7
Eén van de ouders komt als persoon met een handicap in aanmerking voor belastingvermindering of verhoogde tegemoetkoming	0	0
Eén van de ouders heeft verminderde zelfzorg en is voor zelfzorg aangewezen op derden	0	0
Het gezin wordt professioneel begeleid in kader van sociale of pedagogische redenen	2	1

Noot. Ouders duiden deze criteria zelf aan waardoor het niet altijd correct of volledig is.

Noot 2. Voor twee ouders zijn de voorrangscriteria niet bekend omdat de inschrijving werd stopgezet. (N=48)

Volgens het E-loket worden gezinnen die aan twee of meer criteria voldoen beschouwd als kwetsbaar. Van de gezinnen die de vragenlijst invulden, is 46% kwetsbaar (zie tabel 5).

Tabel 5

Vorrangscriteria

Antwoord	%	n
Niet kwetsbaar (voldoen aan minder dan 2 criteria)	54	26
Kwetsbaar (voldoen aan 2 of meer criteria)	46	22

Noot. Ouders duiden deze criteria zelf aan waardoor het niet altijd correct of volledig is.

Noot 2. Voor twee ouders zijn de voorrangscriteria niet bekend omdat de inschrijving werd stopgezet. (N=48)

5.2 Indienen aanvraag en de gewenste startdatum

74% van de gezinnen begon de zoektocht vóór de geboorte van het kind (zie tabel 6). De meeste dienden hun aanvraag in vijf (10%) of zes (26%) maanden voor de geboorte. Ook zes maand na de geboorte worden veel aanvragen ingediend (10%). Dit kan te maken hebben met het feit dat veel gezinnen willen starten met kinderopvang op die leeftijd (zie tabel 7).

Tabel 6*Tijdstip waarop de aanvraag werd ingediend*

Antwoord	%	n
8 maanden voor de geboorte	4	2
7 maanden voor de geboorte	2	1
6 maanden voor de geboorte	26	13
5 maanden voor de geboorte	10	5
4 maanden voor de geboorte	4	2
3 maanden voor de geboorte	8	4
2 maanden voor de geboorte	0	0
1 maand voor de geboorte	2	1
1 maand na de geboorte	2	1
2 maanden na de geboorte	0	0
3 maanden na de geboorte	2	1
4 maanden na de geboorte	4	2
5 maanden na de geboorte	2	1
6 maanden na de geboorte	10	5
7 maanden na de geboorte	4	2
8 maanden na de geboorte	4	2
9 maanden na de geboorte	4	2
10 maanden na de geboorte	4	2
15 maanden na de geboorte	4	2

Noot. "Wanneer heb je een aanvraag gedaan in het E-loket? (leeftijd van het kind)"

Noot 2. Twee participanten vulden deze vraag niet in (N=48)

De helft van de gezinnen (56%) wilde starten met kinderopvang als hun kind tussen de 3 en 7 maanden oud is (zie tabel 7). Twee gezinnen (4%) wilden nog vroeger starten met kinderopvang, namelijk toen het kind 1 of 2 maanden oud is. De rest van de gezinnen (40%) wilde pas later starten. Opvallend is dat er ook enkele gezinnen zijn die pas met kinderopvang wilden starten als hun kindje ouder is dan anderhalf jaar.

Tabel 7*Gewenste startdatum kinderopvang*

Antwoord	%	n
1 maand	2	1
2 maanden	2	1
3 maanden	14	7
4 maanden	10	5
5 maanden	6	3
6 maanden	22	11
7 maanden	4	2
8 maanden	2	1
9 maanden	4	2
10 maanden	2	1
12 maanden	10	5
14 maanden	2	1
15 maanden	4	2
17 maanden	2	1
18 maanden	8	4
19 maanden	2	1
24 maanden	2	1
27 maanden	2	1

Noot. "Vanaf hoeveel maand na de geboorte had je opvang nodig? (leeftijd van het kind)"
(N=50)

5.3 Verband tussen de periode tussen het indienen van de aanvraag en de gewenste startdatum en de voorrangscriteria voor kwetsbare gezinnen

Door ontbrekende data bij vijf participanten werd het verband geanalyseerd bij de overige 45 participanten. De gemiddelde tijd tussen het indienen van de aanvraag en de gewenste startdatum is 8,7 maanden ($SD_{leeftijd} = 5,28$; bereik_{leeftijd} = 0 – 23 maanden). Volgens de boxplot zijn er drie outliners, namelijk 23 en tweemaal 21. In tabel 8 worden de correlaties weergegeven tussen de voorrangscriteria.

Tabel 8*Correlatietabel*

	Alleenstaand	Laag inkomen	Geen diploma
Alleenstaand	-		
Laag inkomen	-.04	-	
Geen diploma	.07	.45	-

Noot. (N=45)

De assumpties voor de meervoudige lineaire regressie werden nagekeken. Eerst en vooral blijft uit de correlatietabel dat er geen sprake is van multicollineariteit. Er is dus geen sterke samenhang tussen de voorrangscriteria. De tweede assumptie is de onafhankelijkheid van de observaties. Aangezien deze participanten slechts éénmaal bevroegd werden en er geen onderlinge relaties zijn, werd er voldaan aan deze assumptie. Ten derde werd de normaliteit van de residuen bekeken aan de hand van een histogram. Hieruit bleek dat dit normaal verdeeld is rond nul. Ten vierde werd voldaan aan de homogeniteit van de variantie. Tot slot onderzochten we of er afwijkende of beïnvloedende waarden aanwezig waren. Volgens de gestandaardiseerde residuen (absolute waarde < 3) en Cook's distances (waarden < 1) was dit niet het geval.

Uit de meervoudige lineaire regressie bleek er geen statistisch significant verband te zijn tussen de periode tussen het indienen van de aanvraag en de gewenste startdatum enerzijds en de afzonderlijke voorrangscriteria anderzijds (zie tabel 9).

Tabel 9*Meervoudige lineaire regressie*

	B	SE B	t	p-waarde
Intercept	8.84	1.12	7.88	<.001
Alleenstaand	-1.61	2.48	-.65	.52
Laag inkomen	1.13	1.95	.58	.57
Geen diploma	-2.65	3.01	-.88	.39

Noot. B = gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten; SE B = standaardfout (N=45)

Naast de meervoudige lineaire regressie werd er ook een onafhankelijke t-test afgenomen. Hierin werd de gemiddelde periode tussen het indienen van de aanvraag en de gewenste startdatum vergeleken tussen kwetsbare en niet-kwetsbare gezinnen. Bij niet-kwetsbare gezinnen (n = 24) is de gemiddelde periode 8.63 maanden (SD = 5.19). Bij kwetsbare gezinnen (n = 21) is de gemiddelde periode 8.90 (SD = 6.02). De Levene's test voor de variantie tussen

beide groepen was niet statistisch significant ($F = .52, p = .48$), beide groepen zijn dus gelijk. De onafhankelijke t-test geeft weer dat er geen statistisch significant verschil is tussen beide groepen op vlak van de periode tussen het indienen van de aanvraag en de gewenste startdatum ($t(43) = -.17, p = .43$).

5.4 Verband tussen op de hoogte zijn van de wachtlijst en het indienen van een aanvraag

---

67% van de participanten gaf aan vóór de aanvraag al op de hoogte te zijn van het tekort aan plaatsen in de stadsregio. De andere 33% was niet op de hoogte van de lange wachtlijsten.

De gemiddelde tijd waarop ouders die niet op de hoogte zijn van de wachtlijst een aanvraag indienen is 8.73 (SD = 5.82, $n = 15$) maanden voor de gewenste startdatum. Ouders die wel op de hoogte zijn van de wachtlijst dienen gemiddeld 8.68 (SD = 5.41, $n = 31$) maanden voor de gewenste startdatum hun aanvraag in. De Levene's test is niet significant, dus de varianties van de groepen zijn gelijk ($F = .19, p\text{-waarde} = .67$). Volgens de onafhankelijke t-test is er geen statistisch significant verschil tussen de groepen ($t(44) = .03, p = .49$).

34% van de participanten gaf aan ook in minstens één andere regio dan Turnhout een aanvraag ingediend te hebben (zie tabel 10). De andere 66% diende enkel in de stadsregio Turnhout een aanvraag in.

Tabel 10

Aantal regio's waarin een aanvraag werd ingediend

Antwoord	%	n
Enkel in de stadsregio Turnhout	66	33
In 1 of meer andere regio's	34	17

Noot. (N=50)

Er was geen statistisch significant verband tussen op de hoogte zijn van de wachtlijst en het uitbreiden van de zoekregio ($X^2(1) = .96, p = 0.33$).

5.5 Welke hulp krijgen ouders tijdens de zoektocht en hoe vinden ze de weg naar het E-loket?

Op de vraag of ouders hulp kregen tijdens hun zoektocht antwoordde de ene helft nee en de andere helft ja. Ouders die ja antwoordden, werden doorgestuurd naar een open vraag die polste door wie en op welke manier ze geholpen werden. Op deze vraag antwoordden de meeste participanten enkel door wie ze geholpen werden (zie tabel 11). Welke hulp ze kregen,

werd meestal niet vermeld. Als het toch vermeld werd, ging het vaak over het helpen invullen van de online aanvraag.

Tabel 11

Hulp van derden

Antwoord	%	n
Geen hulp gekregen	50	25
E-loket kinderopvang zelf	16	8
Assistent van het OCMW	12	6
Kind & Gezin	6	3
Vrienden	4	2
Kinderdagverblijf	4	2
Leerkracht van een oudere zoon/dochter	2	1
CAW	2	1
Leerkracht Nederlands les hielp bij het invullen van de aanvraag	2	1
Centrum Integrale Gezinszorg (CIG) De Kempen	2	1

Noot. "Heeft iemand jou geholpen bij de zoektocht naar kinderopvang? Wie heeft jou geholpen?" (N=50)

Tabel 12 toont op welke manier gezinnen terechtkwamen bij het E-loket om hun aanvraag in te vullen. 30% vindt hun weg naar het E-loket door de hulp van een hulpverlener van het OCMW of CAW en nog eens 30% via een kinderdagverblijf of onthaalouder. Verder zijn vrienden of familie en opzoeken op het internet antwoorden die meermaals aan bod kwamen. Deze antwoorden zijn vergelijkbaar met die uit tabel 10. Dit wijst op het feit dat de hulp die mensen kregen vaak te maken had met de toegang naar het E-loket en de hulp bij het invullen van de aanvraag.

64% van de participanten gaf aan ook persoonlijk contact te hebben gehad met opvangvoorzieningen, ondanks dat alle aanvragen via het E-loket moeten verlopen. We kunnen stellen dat de voorziening in de helft van deze gevallen ouders de weg toonden naar het E-loket.

Tabel 12*Toegang tot het E-loket*

Antwoord	%	n
Via een hulpverlener (OCMW of CAW)	30	15
Via een kinderdagverblijf of onthaalouder	30	15
Via vrienden	22	11
Via internet	16	8
Via familie	8	4
Via een leerkracht Nederlandse les	4	2
Via de gemeente	2	1

Noot. "Op welke manier kwam je terecht bij het E-loket?" (N=50)

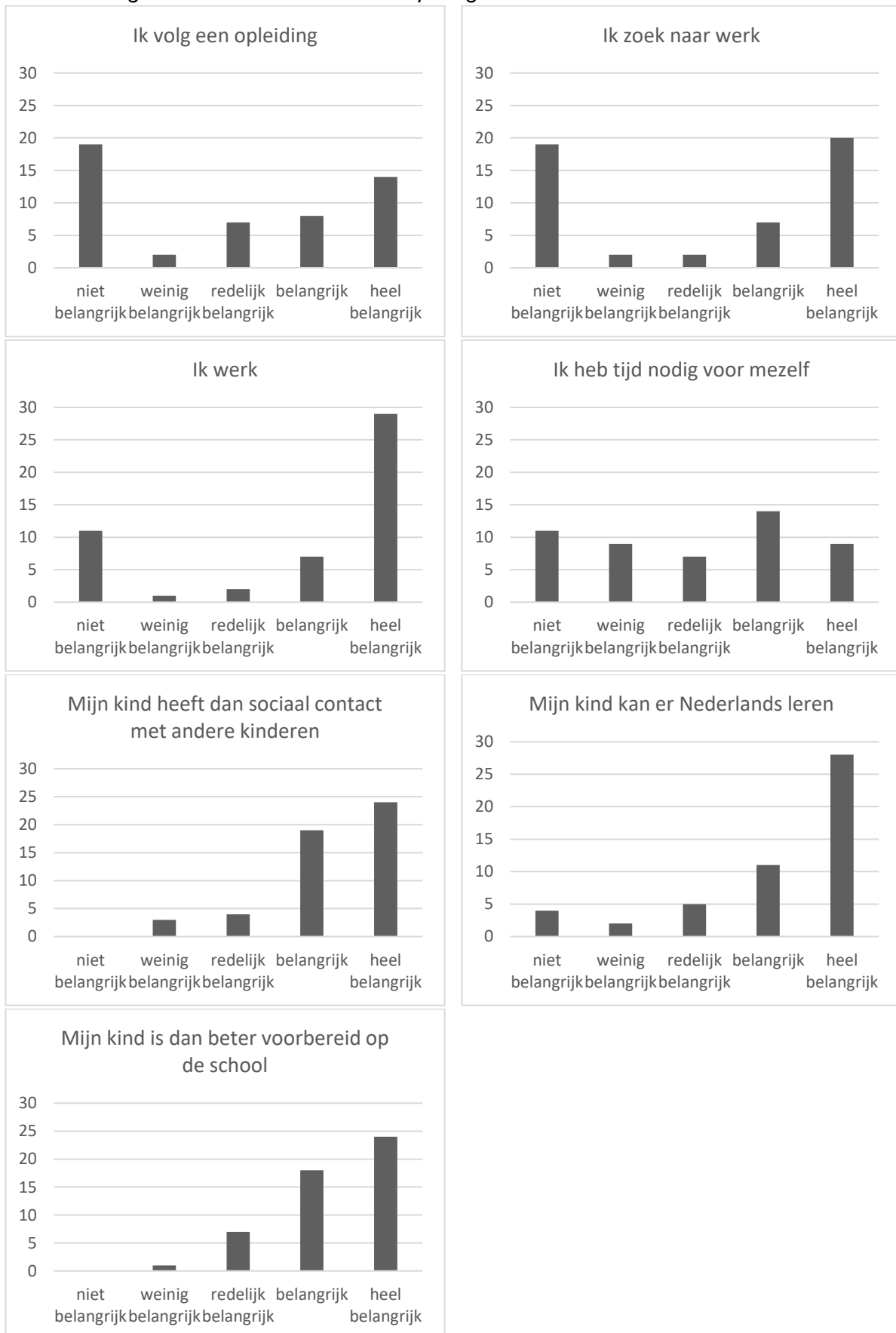
5.6 Redenen om gebruik te maken van kinderopvang

Gezinnen konden aan de hand van een Likertschaal met vijf punten aangeven hoe belangrijk volgende redenen voor hen zijn om gebruik te maken van kinderopvang: ik volg een opleiding, ik zoek naar werk, ik werk, ik heb tijd nodig voor mezelf, mijn kind heeft dan sociaal contact met andere kinderen, mijn kind kan er Nederlands leren en mijn kind is dan beter voorbereid op school (zie figuur 4). Ouders kregen de mogelijkheid om zelf een andere reden in te vullen, maar dit werd niet gedaan.

De redenen in het belang van het kind scoren het hoogst. Er zijn weinig ouders die deze drie redenen niet, weinig of redelijk belangrijk vinden. Bij de redenen rond opleiding en werk zijn de meningen meer verdeeld, ofwel vinden ouders dit heel belangrijk ofwel net niet. Ook bij de reden "ik heb meer tijd nodig voor mezelf" zijn de antwoorden verdeeld, maar minder uitgesproken dan rond werk en opleiding.

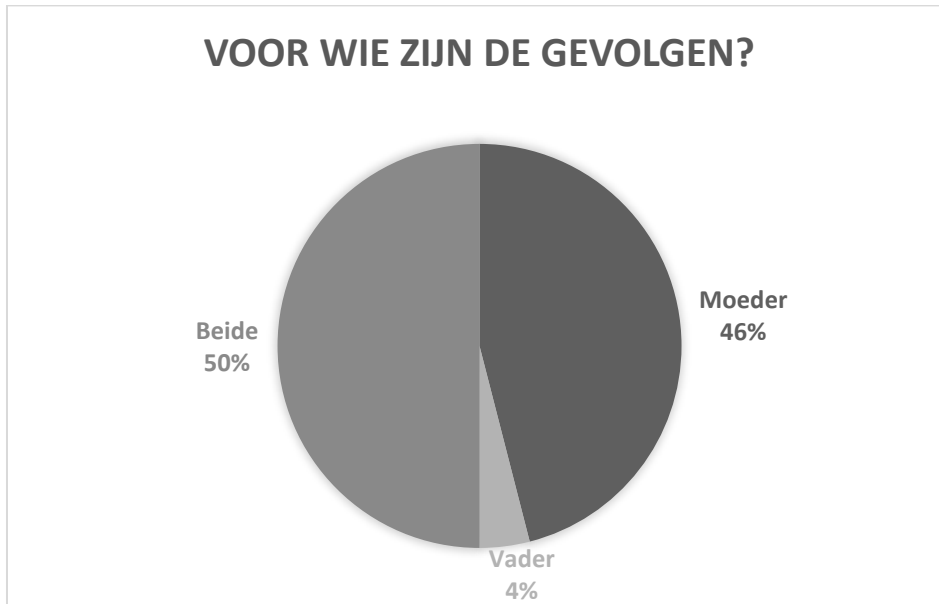
Figuur 4

Redenen om gebruik te maken van kinderopvang

5.7 Voor wie zijn de gevolgen van het niet hebben van kinderopvang?

De gevolgen van het niet hebben van een plaats in de kinderopvang zijn, volgens de gezinnen zelf, doorgaans voor beide personen of voor de moeder. Slechts in twee uitzonderlijke gevallen duidden participanten gevolgen enkel voor de vader aan (zie figuur 5).

Figuur 5 Voor wie zijn de gevolgen? (N=50)

Als we kijken naar hoe de gezinnen die “beide” aanduiden de periode zonder opvang overbruggen, dan zien we dat er tien gezinnen zijn (20%) waarbij de gevolgen effectief evenredig verdeeld zijn voor de moeder en de vader. Bij acht gezinnen is er sprake van een gedeeld systeem waarbij beide ouders toegevingen doen op werkvlak. Ze nemen beide extra verlof op, veranderen het werkritme of werken in ploegen en wisselen de zorg voor de kinderen af. Bij een ander gezin stopte de moeder met werken en veranderde de vader naar de voormiddagploeg om mee voor kinderen te zorgen in de namiddag. Bij het laatste gezin volgt de moeder twee dagen in de week een opleiding en vangt de vader het kind die twee dagen op in de winkel die hij als zelfstandige uitbaat.

Bij negen andere gezinnen (18%) die “beide” aanduiden zijn de gevolgen minder evenredig verdeeld. Slechts in één geval stopte de vader volledig met werken en kon de moeder naar de Nederlandse les blijven gaan, gecombineerd met zorgen voor de kinderen. Bij de andere acht gezinnen wogen de gevolgen zwaarder door voor de moeder. Één moeder blijft thuis en kan niet starten aan de Nederlandse les, terwijl de vader zijn inburgeringscursus afwerkt. Een andere moeder is gestopt met de Nederlandse les om voor haar kind te kunnen zorgen. Vier moeders stopten met werken en één moeder die werkloos was, kan geen nieuwe job zoeken.

De laatste mama vraagt extra onbetaald verlof en probeert zorgen voor het kind te combineren met thuiswerken.

De overige zes gezinnen (12%) gaven geen uitgebreid antwoord op de vraag hoe ze de periode zonder kinderopvang overbruggen. Voor hen is het bijgevolg niet mogelijk om te achterhalen wat de effectieve gevolgen voor beide partners zijn.

Opvallend is dat bij de twee gezinnen die enkel “vader” aanduidden er één gezin is waar de vader stopte met werken om voor de kinderen te zorgen. Bij het ander gezin vulde de moeder de vragenlijst in. Op de vraag hoe ze de periode zonder kinderopvang overbruggen, schreef ze “ikzelf”, maar duidde toch enkel “vader” aan bij de vraag voor wie de gevolgen zijn. Het is onduidelijk welke gevolgen er voor de vader zijn in dit gezin.

Als er enkel gevolgen voor de moeder werden aangeduid, waren dit in zo goed als alle gevallen zeer ingrijpende gevolgen. Negen van de 23 moeders zijn gestopt met werken en vijf anderen konden niet opzoek gaan naar een nieuwe job. Nog twee moeders waren in ouderschapsverlof op het moment dat ze de vragenlijst invulden, maar dreigden hun job te verliezen als ze niet snel een plaats in de opvang vonden. Twee moeders namen extra verlof op. Één moeder veranderde het werkritme van voltijds naar deeltijds. Één moeder stopte met de Nederlandse les en twee anderen proberen de lessen te combineren met zorgen voor hun kind. De laatste moeder verhuisde naar Nederland om daar opvang te zoeken.

Als we deze extra info over de gevolgen voor de moeders en vaders in gedachten nemen, kunnen we tot deze aangepaste grafiek komen voor wie de grootste gevolgen zijn (zie figuur 6):

Figuur 6 Voor wie zijn de gevolgen? (N=50)

5.8 Hoe overbruggen gezinnen de periode zonder kinderopvang?

Er kunnen vier categorieën gevormd worden van strategieën die ouders toepassen om de periode zonder kinderopvang te overbruggen. De eerste en grootste categorie is veranderingen op vlak van **werk**. Er zijn ouders die hun job kwijt zijn omdat ze geen opvang vinden of die werkloos waren en moeten blijven omdat ze niet kunnen solliciteren of geen werk kunnen aanvaarden zonder opvang.

“Mijn kindje is 6 maanden oud, binnenkort moet ik terug gaan werken. Maar dat lukt niet als ik niet snel een plaats krijg, dan zal ik thuis moeten blijven.”

Anderen veranderden het werkritme naar bijvoorbeeld parttime werken of veranderen naar de avondploeg. Sommige ouders proberen het zorgen voor hun kind te combineren met telewerk of nemen hun kind mee naar hun werk. Tot slot zijn er nog enkele ouders die ouderschapsverlof, extra onbetaald verlof of tijdskrediet¹ opnemen.

“Ik probeer late diensten te draaien en mijn vrouw werkt parttime in voormiddag, zo ben ik met mijn dochter in de voormiddag totdat mijn vrouw klaar is met werken daarna kan ik ook naar mijn werk maar het is niet zeker dat ik altijd late diensten kan regelen door te ruilen met collega’s.”

Ook voor ouders die een **opleiding** volgen, is het moeilijk om dit vol te houden zonder kinderopvang. Het gaat telkens over mensen met een migratieachtergrond die naar de Nederlandse les of een inburgeringscursus moeten gaan. Velen zijn gestopt met de opleiding of er nooit aan begonnen omdat het niet lukt zonder kinderopvang.

“Mijn vrouw zorgt voor de kinderen, daardoor kan ze niet naar de Nederlandse les gaan en kan ze ook geen werk zoeken. Ik ben wel naar de Nederlandse les kunnen gaan en dus moet ik nu overal meegaan met mijn vrouw om te helpen en vertalen. Dat is echt lastig, ik wil dat zij ook kan praten met mensen en gaan werken.”

Daarnaast zijn er verschillende ouders die benoemen dat hun **sociaal netwerk** een grote hulp is tijdens de periode zonder kinderopvang.

“Ik heb mijn ouders en wat vrienden waar ik terecht kan.”

Maar omgekeerd zijn er ook participanten die vermelden dat ze een sociaal netwerk missen en er alleen voor staan.

---

¹ Dit is een systeem waarbij je als werknemer een bepaalde periode niet of minder kan werken om voor iemand te kunnen zorgen (Vlaanderen, z.d.-b).

“Ik bleef thuis, niemand in de familie kan me helpen”

Tot slot zijn er mensen die geen vertrouwen meer hebben in het systeem en **op een andere manier op zoek gaan naar kinderopvang**. Één gezin zegt dat ze zoeken naar een privécrèche, maar dat is meestal niet betaalbaar. Twee andere gezinnen gaan in Nederland op zoek naar kinderopvang.

“Ik ben vertrokken uit België, na 2 jaar is het gewoon belachelijk geworden om geen opvang te hebben. Er zijn wachtlijsten, maar niemand kan je vertellen op welke plaats je staat”

5.9 Wat zijn de gevolgen van het niet hebben van kinderopvang?

De gevolgen van deze overbruggingsstrategieën worden beschreven in tabel 12. Naast de gegeven meerkeuzeopties konden participanten ook eigen antwoorden invullen. Een ouder gaf aan dat er gevolgen zijn op vlak van geregeld en het maken van een planning waardoor er soms geen tijd meer is voor dagdagelijkse zaken. Vervolgens geeft een andere ouder aan dat er grote gevolgen zijn voor zowel beide partners individueel als voor de relatie.

“Immense gevolgen. Zeer belastend voor iedereen. Voor ons beide als individu en voor de relatie. Ik zit momenteel thuis in ziekte omdat het allemaal te belastend is geworden na al die maanden. Ik ben helemaal op, leeg.”

De meest voorkomende gevolgen voor gezinnen zijn het niet kunnen volgen of afwerken van een opleiding (40%), geen werk kunnen zoeken (32%) en moeten stoppen met werken (32%). Daarnaast veranderde 22% van de gezinnen het werkritme en kon 14% geen nieuwe job aanvaarden. 10% maakte gebruik van een verlofregeling.

Tabel 12

Gevolgen van het niet hebben van kinderopvang

Antwoord	%	n
Geen opleiding kunnen volgen of afwerken	40	20
Geen werk kunnen zoeken	32	16
Stoppen met werken	32	16
Werkritme veranderen	22	11
Andere	14	7
Geen nieuwe job kunnen aanvaarden	14	7
Verlofregeling	10	5

Noot. Participanten konden meerdere antwoord mogelijkheden aanduiden. (N=50)

5.10 Extra ervaringen die ouders willen delen

Om de vragenlijst af te sluiten werd er gepolst naar extra ervaringen over de zoektocht naar kinderopvang die volgens ouders belangrijk zijn voor het onderzoek. Ook hier kwamen aangrijpende verhalen naar boven die in drie categorieën verdeeld werden. De eerste bevat ervaringen in verband met de **wachtlijst**. Ouders geven aan dat de wachtlijst te lang is en dat er meer opvangplaatsen moeten gecreëerd worden. Bovendien vinden ze het niet duidelijk dat er een wachtlijst is, hoe lang ze is en hoe de procedure werkt. Voor drie ouders gaat dit gepaard met gevoelens van oneerlijkheid en discriminatie. Één ouders stelt dat kinderdagverblijven niet flexibel genoeg zijn en geen kinderen willen die halve dagen komen, een andere ouder zegt dat de wachtlijsten niet werken volgens het First In First Out principe maar dat voorzieningen zelf kiezen wie ze een plaats geven en een derde ouders zegt dat het voor hen moeilijker is om een plaats te vinden omdat hun dochter een allergie heeft.

“Zo te zien is het niet duidelijk hoe lang de wachtlijst is. Ook omdat mijn dochter ei en pinda allergie heeft, misschien heeft dat invloed op ons aanvraag. De communicatie met loket kinderopvang is niet zo goed. We kregen een keer in zoveel tijd een email dat er geen plek is, voor de rest niks.”

Daarnaast uitten veel ouders hun **bezorgdheid over de gevolgen voor hun kinderen**. De wachtlijsten zijn zo lang dat er verschillende kinderen zijn die nooit de kans krijgen om naar de opvang te gaan voor ze 2,5 jaar oud zijn en naar de kleuterschool mogen gaan. Dit zorgt voor veel stress en angst voor ouders omdat ze vrezen dat hun kind niet voldoende voorbereid is op de kleuterschool, te weinig contact heeft gehad met andere kinderen en niet voldoende Nederlands kan spreken.

“Mijn dochtertje is ook zonder opvang naar school gegaan omdat er geen plaats was en nu staan we nog steeds op de wachtlijst met mijn zoontje, dat begrijp ik echt niet. Ik wil zo graag dat mijn kinderen naar de opvang kunnen gaan om de taal te leren en voorbereid te zijn op de kleuterschool.”

Tot slot ervaren ouders gevoelens van **machteloosheid** omdat ze niet weten wat ze nog kunnen doen om toch een plaats te krijgen.

“Ik blijf hopen op een plaats.”

6 DISCUSSIE EN CONCLUSIE

Het doel van deze masterproef was om een inzicht te verkrijgen in wat ouders doen als ze geen kinderopvang hebben door het tekort aan plaatsen. Om een antwoord te vinden op de onderzoeksvraag “Wat doen ouders als ze geen kinderopvang hebben?” werden er vragenlijsten afgenomen bij vijftig gezinnen die op de wachtlijst stonden in de stadsregio Turnhout. In deze discussie wordt een synthese gemaakt van de belangrijkste onderzoeksresultaten, gekoppeld aan literatuur. Eerst worden de belangrijkste bevindingen besproken, daarna volgen enkele beperkingen van het onderzoek en tot slot worden er aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

6.1 De drie functies van kinderopvang staan onder druk

Pedagogische functie

De redenen waarom gezinnen gebruik willen maken van kinderopvang in het belang van het kind scoren in dit onderzoek het hoogst. Uit de ervaringen die ouders op het einde van de vragenlijst deelden, blijkt bovendien dat gezinnen die geen plaats in de kinderopvang vinden, bezorgd zijn over de kansen die hun kinderen hierdoor ontnomen worden. Het gevoel van deze ouders is begrijpelijk als we vanuit de literatuurstudie weten dat kwalitatieve kinderopvang positieve effecten heeft op de ontwikkeling van kinderen (van Huizen & Platenga, 2018). Deze effecten zijn nog groter voor kinderen uit kansarme gezinnen (Vandenbroeck, 2021), waarvan we weten dat ze door het Mattheüseffect voor de helft zo weinig gebruik maken van kinderopvang dan gezinnen met een hogere sociale positie (Van Lancker & Vandenbroeck, 2019).

Sociale functie

In de literatuurstudie zagen we dat de sociale functie gaat over de maatschappelijke bijdrage die kinderopvang levert om tot een meer rechtvaardige maatschappij te komen (Van Lancker & Vandenbroeck, 2019). In de praktijk betekent de sociale functie voor gezinnen dat ze zich niet gediscrimineerd voelen en dat opvangvoorzieningen extra inspanningen doen om gezinnen in kwetsbare situaties te bereiken (Vandenbroeck, 2012-a). Het E-loket geeft aan dat ze, samen met de opvangvoorzieningen, ervoor kozen om alle opvangaanvragen op dezelfde manier en hetzelfde tijdstip te behandelen, namelijk vier maanden voor de gewenste startdatum. Dit doen ze om kwetsbare gezinnen eenzelfde kans op een plaats te geven als niet-kwetsbare gezinnen. Bovendien streeft het loket naar een sociale mix van gezinnen in elke opvangvoorziening. Toch gebeurt de uiteindelijke toewijzing van de gezinnen volledig door de opvangvoorzieningen zelf, ze kiezen met andere woorden zelf welke profielen ze een

plaats willen geven. Het E-loket merkt dat een aantal voorzieningen hierdoor toch minder kiest voor kwetsbare of anderstalige gezinnen (expooTV, 2021). In dit onderzoek zien we bijgevolg dat er enkele ouders gevoelens van discriminatie, ongelijkheid en onmacht ervaren tijdens hun zoektocht naar kinderopvang.

Economische functie

Als we kijken naar de economische redenen (werk of opleiding) om gebruik te maken van opvang zijn de meningen verdeeld. Ofwel vinden ouders dit niet belangrijk ofwel (heel) belangrijk. Dit kan te maken hebben met het feit dat ouders die al werk hebben of die geen opleiding volgen deze redenen niet belangrijk vinden. Terwijl werkzoekende ouders, ouders waarbij hun job op het spel staat of ouders die een opleiding volgen deze redenen net wel (heel) belangrijk vinden.

Uit de resultaten blijkt duidelijk dat kinderopvang een voorwaarde is voor ouders om te kunnen werken, solliciteren of een opleiding te volgen of af te werken. De gevolgen op vlak van werk en opleiding zijn niet te onderschatten voor gezinnen die geen plaats vinden. Kwetsbare gezinnen worden hard getroffen omdat hen de kans om te werken of een opleiding te volgen ontnomen wordt. Maar ook gezinnen die wel werk hebben, kunnen in de werkloosheid terechtkomen als ze geen opvang vinden. De economische functie waarbij kinderopvang het voor ouders mogelijk maakt om te participeren op de arbeidsmarkt, te solliciteren of een opleiding te volgen (Heckman & Masterov, 2004), staat dus onder druk. Hierdoor wordt het tekort aan plaatsen in de kinderopvang ook een probleem van de werkgever.

6.2 Terug in de tijd: het niet hebben van kinderopvang is een probleem voor de moeder

---

Een opvallend resultaat uit het onderzoek is de analyse van de antwoorden op de vraag voor wie de gevolgen zijn. De helft van de gezinnen gaf zelf aan dat de gevolgen voor beide partners waren. Bij het verder analyseren van de gevolgen voor beide partners bleken de gevolgen in werkelijkheid toch vaker voor de moeder te zijn. Een mogelijke verklaring waarom gezinnen zelf vaak “beide” aanduiden, kan zijn dat alle gezinsleden gevolgen ondervinden wanneer één van de partners stopt met werken. We kunnen concluderen dat er een gendersverschil aanwezig is in de gevolgen van het niet hebben van kinderopvang.

Uit de literatuurstudie kan dit gendersverschil verklaard worden doordat vrouwen nog steeds worden gezien als de verantwoordelijke voor de opvang van de kinderen. De moeder is meestal de persoon die ervoor kiest om, of niet anders kan dan, thuis te blijven om voor de kinderen te zorgen (European Commission, 2018). Ook in de cartografiestudie van de

Nederlandstalige kinderopvang in Brussel zien we eenzelfde genderverschil (Devlieghere et al., 2021).

Dit genderverschil heeft vergaande gevolgen voor vrouwen. Onderzoek toont aan dat een derde van de vrouwen graag meer betaalde uren zou willen werken, maar dat het tekort aan kinderopvang een grote barrière vormt (Ville, 2023) en dat toegang tot kinderopvang noodzakelijk is om het “glazen plafond” te doorbreken (Penrose, 2023). Dit glazen plafond zorgt ervoor dat vrouwen minder vaak hogere functies invullen in bedrijven, de publieke sector, de politiek en de academische wereld (Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, z.d.). Naast het glazen plafond krijgen vrouwen ook te maken met een “plakkerige vloer” waardoor ze vaker blijver plakken op een lage functie in plaats van door te groeien (Amnesty International, 2017).

Voldoende beschikbare kinderopvangplaatsen zouden ervoor zorgen dat ouders makkelijker keuzes kunnen maken op vlak van werk en ouderschap (Ville, 2023). Kinderopvang is namelijk een belangrijke hefboom in het creëren van gelijke arbeidskansen en gendergelijkheid (Spousta & Vanallemeersch, 2005). Dit is niet alleen nodig voor de kinderen of de ouders zelf, maar ook voor de hele maatschappij en de economie. Wanneer vrouwen de arbeidsmarkt verlaten om voor hun kinderen te zorgen lopen ze zelf een groter risico om in armoede terecht te komen en is er minder inzetbaar talent op de arbeidsmarkt (Gillard, 2023).

6.3 De weg naar het E-loket

Het is interessant om te zien dat 30% van de ouders de weg naar het E-loket vonden via een hulpverlener van het OCMW of CAW. De helft van deze ouders kreeg hier ook hulp bij het invullen van hun aanvraag op de website van het E-loket. Deze getallen zeggen iets over de kwetsbaarheid van de gezinnen die op de wachtlijst staan. Bij het OCMW (Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn) komen mensen terecht die onvoldoende bestaansmiddelen of geen vaste woonplaats hebben (Belgium.be, z.d.). Het CAW (Centrum Algemeen Welzijnswerk) helpt mensen met allerlei vragen en problemen rond welzijn (CAW, z.d.). We stellen vast dat deze hulpverleningsorganisaties voor bepaalde gezinnen een belangrijke rol spelen tijdens de zoektocht naar kinderopvang. Dit maakt geen deel uit van het vaste takenpakket van OCMW's, maar elk OCMW kan er zelf voor kiezen om extra diensten aan te bieden (Vlaanderen, z.d.-a). Het OCMW van Oud-Turnhout verwelkomt iedereen met alle vragen. De maatschappelijk werkers gaan, indien ze zelf niet kunnen helpen, op zoek naar een gepaste dienst om door te verwijzen (Hulpkompas, z.d.). Turnhout heeft een “Welzijnsonthaal” waar iedereen uit de gemeente en de omgeving naartoe kan met allerlei vragen rond verschillende thema's, waaronder opvoeding. In dit onthaal werken medewerkers van CAW De Kempen en OCMW Turnhout samen om alle vragen te beantwoorden of door te

verwijzen (Welzijnsonthaal, z.d.). De laagdrempelige werking van het OCMW van het Oud-Turnhout en van het Welzijnsonthaal kan een verklaring zijn waarom zoveel gezinnen de weg naar het E-loket vinden via het OCMW of CAW.

Verder gaven slechts drie gezinnen aan dat Kind & Gezin hen geholpen heeft bij het invullen van de aanvraag. Dit is weinig voor een organisatie die contact heeft met alle gezinnen met jonge kinderen. Op de website van Kind & Gezin staat dat ze ouders informeren over kinderopvang, waar ouders kinderopvang kunnen vinden en hoe het systeem werkt. Er wordt ook vermeld dat ouders best zo vroeg mogelijk starten met de zoektocht naar een plaats omdat er in sommige steden lange wachtlijsten zijn. Tot slot geven ze de tip om, indien dit aanwezig is in de gemeente, het Lokaal Loket Kinderopvang te contacteren (Kind & Gezin, z.d.). Niet elk gezin is echter ICT-vaardig om deze informatie zelf op te zoeken op de website. Kind & Gezin zou dus nog meer kunnen inzetten op het informeren over kinderopvang tijdens het startgesprek vóór de geboorte of tijdens de contactmomenten na de geboorte.

Het Expertisecentrum Opvoedingsondersteuning (EXPOO, 2021) benadrukt het belang van een goede samenwerking tussen het Lokaal Loket en toeleiders. Deze toeleiders zijn intermediaire partners zoals een trajectbegeleider inburgering, een sociaal werker van het OCMW of een leerkracht Nederlands van een Centrum Voor Volwassenenonderwijs. Deze toeleiders zijn enorm belangrijk voor kwetsbare gezinnen om een plaats in de kinderopvang te krijgen. Zonder de toeleiders daalt de kans op een plaats en bijgevolg dus ook andere kansen zoals het volgen van een opleiding en deelnemen aan de arbeidsmarkt (EXPOO, 2021). Het Lokaal Loket van Brussel is op vlak van samenwerkingsverbanden een goed voorbeeld. Intermediaire partners krijgen er een eigen login voor het centrale aanmeldingssysteem om zo zelf aanvragen voor ouders te registreren en op te volgen. Voor deze partners wordt ook een introductie cursus voorzien zodat ze de gezinnen zo goed mogelijk te kunnen helpen (Kinderopvang in Brussel, 2020). Ook het E-loket van de stadsregio Turnhout merkt dat goede samenwerkingsverbanden met intermediaire partners cruciaal zijn om alle ouders op de hoogte te brengen over de werking van het E-loket en het kinderopvangaanbod in de regio. Ze benoemen de samenwerkingsverbanden dan ook als vierde pijler in hun project "GeZINsKRACHT" (Stadsregio Turnhout, z.d.-b).

Naast het OCMW/CAW en Kind & Gezin vonden vijftien ouders de weg naar het E-loket via de doorverwijzing van een kinderdagverblijf. De bedoeling van het E-loket is echter dat ouders in de toekomst niet meer bij kinderdagverblijven aan de deur komen om vragen te stellen over de kinderopvang. Kinderopvangvoorzieningen vinden dit een goede zaak omdat ze zo meer tijd hebben voor hun kerntaken zoals pedagogische activiteiten doen met de kinderen (expooTV, 2021). Hierbij kunnen we ons afvragen of dit wel echt een goede zaak is en wat de

gevolgen hiervan zijn voor de gezinnen. Hoe kunnen gezinnen een geïnformeerde keuze maken over welke kinderopvang ze kiezen voor hun kind als ze er niet meer op bezoek kunnen gaan om kennis te maken?

6.4 Beperkingen van het onderzoek

De grootste beperking van het onderzoek was dat er geen correct beeld over de sociaal-economische status van de gezinnen beschikbaar was. Hierdoor is er, in tegenstelling tot eerdere uitkomsten uit onderzoek van Vandenbroeck et al. (2018), in deze studie geen bewijs gevonden voor het verband tussen de periode tussen het indienen van de aanvraag en de gewenste startdatum enerzijds en de voorrangscriteria voor kwetsbare gezinnen anderzijds. Een mogelijke verklaring voor deze onverwachte uitkomst is dat de resultaten volledig afhankelijk zijn van wat ouders verklaren. Ouders duiden zelf de voorrangscriteria aan tijdens hun aanmelding bij het E-loket. Het loket gaf aan dat deze criteria bijgevolg niet voor elk gezin correct of volledig zijn. Het is voor ouders bijvoorbeeld moeilijk om in te schatten hoeveel hun gezamenlijk belastbaar inkomen op jaarbasis is. Bovendien was het voor een aantal ouders moeilijk om zich te herinneren wanneer ze hun oorspronkelijke aanvraag indienden of wanneer de oorspronkelijke gewenste startdatum was. De kans is groot dat meerdere ouders een gok deden of de vraag niet goed begrepen en hun huidige gewenste startdatum invulden. Zo zien we dat er bij één gezin 23 maanden zit tussen het indienen van de aanvraag en de gewenste startdatum en bij twee andere gezinnen 21 maanden. Het is heel onwaarschijnlijk dat deze info correct is, wat de data kan beïnvloeden. Verder zijn er ook twee gezinnen waarbij de gegevens niet kunnen kloppen omdat het moment waarop ze hun aanvraag indienen later ligt dan hun gewenste startdatum en twee gezinnen die geen antwoord gaven op de vraag wanneer ze hun aanvraag indienden. Een andere mogelijke verklaring is dat de steekproef van dit onderzoek te klein is om een statistisch verband te zien. Vervolgonderzoek op grotere schaal kan dit beter onderzoeken. De foutmarge omdat gezinnen de gegevens zelf invullen, zal echter altijd aanwezig blijven.

6.5 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Dit masterproefonderzoek gaf ouders de kans om vanuit hun eigen perspectief te duiden wat het plaatsgebrek in de kinderopvang voor hen betekent. Door aan te tonen wat de gevolgen voor deze gezinnen zijn, verwezenlijkt het een signaalfunctie naar beleidsmakers toe. Dit onderzoek in de stadsregio Turnhout is slechts het begin van de uitbreiding van de kennisbasis over wat ouders doen als ze geen plaats in de kinderopvang hebben. Het is interessant om het, mits enkele verbeteringen, in de toekomst uit te rollen op Vlaams niveau. De vragenlijst kan in die zin gezien worden als pionierswerk om de eerste “kinderziekten” eruit te halen.

Tijdens het afnemen van de vragenlijst en het verwerken van de data kwamen twee zaken naar boven die in de toekomst aangepast moeten worden. Eerst en vooral moeten de meerkeuzeantwoorden op de vraag voor wie de gevolgen zijn, gesplitst worden in “moeder” en “vader”. Dit maakt het mogelijk om een correcter beeld over het genderverschil in de gevolgen te meten. Ten tweede moet de formulering van de vraag op welk moment ouders hun oorspronkelijke aanvraag indienden en wanneer hun gewenste startdatum was, gewijzigd worden naar het aantal maanden voor of na de geboorte. Volgens de huidige formulering kon Qualtrics de data niet verwerken en was het verwarrend voor ouders om de vraag in te vullen.

Een laatste aanbeveling voor vervolgonderzoek gaat over het bereiken van participanten tijdens de dataverzameling. Om meer mensen te bereiken, kan een actievere rol van de onderzoeker helpend zijn. Zo kunnen er bij participanten die na twee keer bellen niet opnamen huisbezoeken gedaan worden door de onderzoeker. In het bijzonder bij mensen met een kwetsbaar statuut kan het bevorderend zijn om naast online en telefonisch ook fysiek de vragenlijsten af te nemen. Vervolgens kan de groep mogelijke participanten uitgebreid worden naar ouders die wel al kinderopvang gevonden hebben om ook hun ervaringen te horen over hoe ze de periode zonder kinderopvang overbruggen en welke impact dit had op hun gezin.

REFERENTIELIJST

- Amnesty International. (2017). *Vrouwen in topfuncties: kunnen quota het glazen plafond doorbreken?* Geraadpleegd op 4 mei 2023, van <https://www.amnesty-international.be/nieuws/vrouwen-in-topfuncties-kunnen-quota-het-glazen-plafond-doorbreken>
- Bailey, K. (2008). *Methods of social research* (4th ed.). The Free Press.
- Belgium.be. (z.d.). *OCMW*. Geraadpleegd op 8 mei 2023, van https://www.belgium.be/nl/familie/sociale_steun/ocmw
- Benders, L. (2022). Validiteit en betrouwbaarheid vaststellen in je scriptie. *Scribbr*. Geraadpleegd op 26 april 2023, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/validiteit-en-betrouwbaarheid-vaststellen-scriptie/>
- Bhandari, P. (2022, 17 oktober). Externe validiteit waarborgen. *Scribbr*. Geraadpleegd op 11 april 2023, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/externe-validiteit/>
- Bonoli, G., & Liechti, F. (2018). Good intentions and Matthew effects: access biases in participation in active labour market policies. *Journal of European Public Policy*, 25(6), 894–911. <https://doi.org/10.1080/13501763.2017.1401105>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006, januari). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research In Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- CAW. (z.d.). *Het CAW maakt sterker*. Geraadpleegd op 8 mei 2023, van <https://www.caw.be/over-het-caw/wie-zijn-we/>
- De Leeuw, E.D., & Berzelak, N. (2016). Survey Mode of Survey Modes?. In C. Wolf, D. Joye, T.W. Smith, & Y.C. Fu (Eds.) *The sage handbook of survey methodology* (pp. 142-156). Sage Publications. Geraadpleegd op 30 maart, van https://www.researchgate.net/publication/305386094_Survey_Mode_or_survey_modes_On_mixed_mode_surveys
- De Leeuw, E.D., & Troepel, V. (2018). Mixed-Mode and Mixed-Device Surveys. In D.L. Vannette, & J.A. Krosnick, (Eds.), *The palgrave handbook of survey research* (pp. 51-61). Palgrave Macmillan Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-54395-6>
- Del Boca, D., & Vuri, D. (2007). *The mismatch between employment and child care in Italy: the impact of rationing*. Springer. <https://doi.org/10.1007/s00148-006-0126-3>

- Devlieghere, J., Dierckx, M., Van Lombergen, L., & Vandebroeck, M. (2021). *Cartografie van de Nederlandstalige gezinsvoorzieningen in Brussel*. 2020. VGC; UGent.
- European Commission. (2008, oktober). *Childcare services in the EU*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_08_592
- European Commission. (2013, juni). *Childcare: Commission calls on member states to do more*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_13_495
- European Commission. (2015, augustus). *Draft 2015 joint report of the Council and the Commission on the implementation of the strategic framework for European cooperation in education and training (ET 2020). New priorities for European cooperation in education and training*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015SC0161>
- European Commission. (2018). *Barcelona objectives*. European Union. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/bcn_objectives-report2018_web_en.pdf
- European Commission. (2019, juli). *Early childhood education and care in Europe - 2019 edition: Eurydice Report*. Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2797/894279>
- European Parliament, Council, & European Commission. (2017, december). *Interinstitutional proclamation on the European pillar of social rights*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017C1213%2801%29>
- Europese commissie. (2021, 7 december). *België-Vlaamse-gemeenschap: Organisatie van kinderopvang en kleuteronderwijs voor kinderen jonger dan 2.5 jaar*. Eurydice; European Commission. Geraadpleegd op 14 april 2022, van https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teaching-and-learning-childcare-0_nl
- EXPOO. (2021). *Fold-up meeting: lokaal samenwerken om elk kind toegang te geven tot kwaliteitsvolle kinderopvang*. Geraadpleegd op 11 mei 2023, van <https://www.expoo.be/fold-up-meeting-lokaal-samenwerken-om-elk-kind-toegang-te-geven-tot-kwaliteitsvolle-kinderopvang>
- expooTV. (2021). *Fold-up meeting Lokaal Loket Kinderopvang: samenwerking organisatoren KO* [Video]. YouTube. Geraadpleegd op 11 mei 2023, van https://www.youtube.com/watch?v=rG_98_dp_2g

- Ghysels, J., & Van Lancker, W. (2009, oktober). *Het Matteüseffect onder de loep: over het ongelijke gebruik van kinderopvang in Vlaanderen*. Centrum voor sociaal beleid.
- Gillard, J. (2023). Foreword. In B. Shepard & G. May, *Essays on equality. The politics of childcare* (pp. 4-5). King's College London. Geraadpleegd op 4 mei 2023, van <https://www.kcl.ac.uk/news/essays-on-equality-the-politics-of-childcare>
- Heckman, J. J., & Masterov, D. V. (2004, oktober). *The productivity argument for investing in young children*. https://jenni.uchicago.edu/Invest/FILES/dugger_2004-12-02_dvm.pdf
- Huis van het Kind Stadsregio Turnhout. (2022, mei). *Dossier Kinderopvang*. Geraadpleegd op 28 maart 2023, van https://www.stadsregioturnhout.be/_files/ugd/6c1871_c3a411dd612c420498e932f6fa4fb14a.pdf
- Hulpkompas. (z.d.). *Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW) Oud-Turnhout*. Geraadpleegd op 8 mei 2023, van <https://www.hulpkompas.be/fiche/openbaar-centrum-voor-maatschappelijk-welzijn-ocmw-oud-turnhout/>
- Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen. (z.d.). *Glazen plafond*. Geraadpleegd op 4 mei 2023, van https://igvm-iefh.belgium.be/nl/activiteiten/arbeid/glazen_plafond
- Kaga, Y., Bennett, J., & Moss, P. (2010). *Caring and learning together*. UNESCO.
- Khandelwal, M. (2023, 2 februari). What is CATI survey: advantages, disadvantages, working & more. *Surveysensum*. Geraadpleegd op 30 maart 2023, van <https://www.surveysensum.com/blog/cati-survey/>
- Kind & Gezin. (z.d.). *Kinderopvang en naar school*. Geraadpleegd op 8 mei 2023, van <https://www.kindengezin.be/nl/thema/kinderopvang-en-naar-school>
- Kinderopvang in Brussel (2020). *Jaarverslag 2020*. Geraadpleegd op 11 mei 2023, van <https://www.kinderopvanginbrussel.be/nl/voor-professionals>
- Marsden, P. V., & Wright, J. D. (2010). *Handbook of survey research* (2nd ed.). Bingley: Emerald Group.
- Morabito, C., Vandenbroeck, M., & Roose, R. (2013). *'The greatest of equalisers': A critical review of international organisations' views on early childhood care and education*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/S0047279413000214>

- Nieuwenhuis, R. (2022, maart). *No activation without reconciliation? The interplay between ALMP and ECEC in relation to women's employment, unemployment and inactivity in 30 OECD countries, 1985–2018*. Swedish Institute for Social Research, Stockholm University. <https://doi.org/10.1111/spol.12806>
- OECD. (2017). *Starting strong 2017: Key OECD indicators on early childhood education and care*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264276116-en>
- OECD. (2019). How do early childhood education systems differ around the world? In *Education at a Glance 2019: OECD Indicators* (pp. 160–174). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/f8d7880d-en>
- Opgroeien. (2020, mei). *Subsidies voor kinderopvang van baby's en peuters*. <https://www.opgroeien.be/sites/default/files/documents/subsidies-baby-en-peuters.pdf>
- Opgroeien. (2021-a). *Beleid kinderopvang*. Geraadpleegd op 9 maart 2022, van <https://www.kindengezin.be/nl/professionelen/sector/kinderopvang/beleid-kinderopvang#:~:text=Kinderopvang%20vervult%20drie%20belangrijke%20maatschappelijke,%2C%20Volksgezondheid%2C%20Gezin%20en%20Armoedebestrijding>.
- Opgroeien. (2021-b). *Jaarcijfers 2020 kinderopvang baby's en peuters*. Geraadpleegd op 14 april 2022, van <https://www.opgroeien.be/nieuws-en-pers/nieuws/jaarcijfers-2020-kinderopvang-babys-en-peuters#:~:text=Eind%202020%20waren%20er%2094.924,in%20Vlaanderen%20met%20154%20plaatsen>.
- Opgroeien. (2022, april). *Brochure inkomenstarief voor ouders*. Opgroeien. <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/49065>
- Opgroeien. (z.d.-a). *Kinderopvang baby's en peuters*. Geraadpleegd op 9 maart 2022, van <https://www.opgroeien.be/cijfers-en-publicaties/kinderopvang-babys-en-peuters>
- Opgroeien. (z.d.-b). *Lokaal Loket Kinderopvang*. <https://www.kindengezin.be/sites/default/files/2021-05/lokaal-loket-kinderopvang-brochure.pdf>
- Parmentier, S. (1998). Kansarmoede en rechtshulp. Drie uitdagingen op de drempel van de volgende eeuw. *Alert*, 24(1). Geraadpleegd op 31 maart 2022, van <http://www.alertonline.be/Portals/pow/alert/pdf/AT24124KER8PS.pdf>
- Penrose, J. (2023). Access to childcare is vital for breaking glass ceilings. In B. Shepard & G. May, *Essays on equality. The politics of childcare* (pp. 31-33). King's College

London. Geraadpleegd op 4 mei 2023, van <https://www.kcl.ac.uk/news/essays-on-equality-the-politics-of-childcare>

Raad van de Europese Unie. (2009, mei). *Conclusies van de Raad van 12 mei 2009 betreffende een strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding (ET 2020)*. Raad van de Europese Unie. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528(01))

Sanen, S. (2022, 24 juni). 7.000 plaatsen en extra vertrouwen nodig in kinderopvang, minister Crevits: "Belangrijk dat inspectie job goed doet". *vrtNWS*. Geraadpleegd op 5 augustus 2022, van https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/06/24/aantal-baby_s-en-peuters-in-vlaamse-kinderopvang/

Spousta, C., & Vanallemeersch, V. (2005). *Organisatie van kinderopvang in Vlaanderen en Europa* (Licentiaatsverhandeling). Hogeschool Gent. <https://www.scriptiebank.be/sites/default/files/b1e9cbcd6ddd8d7b511bcf5f2e404320.pdf>

Stad Gent. (2021, juni). *Rapport over het aanbod kinderopvang voor baby's en peuters in Gent 2021*. Kinderopvangpunt Stad Gent. https://stad.gent/sites/default/files/media/documents/Rapport%20dekkingsgraad%20KO_2021%20DEF.pdf

Stadsregio Turnhout (z.d.-a). *E-loket kinderopvang*. Geraadpleegd op 9 mei 2023, van <https://www.stadsregioturnhout.be/loketkinderopvang#:~:text=Het%20loket%20moet%20de%20registratie,over%20kinderopvang%20in%20de%20regio.>

Stadsregio Turnhout. (z.d.-b). *GeZINsKRACHT*. Geraadpleegd op 8 mei 2023, van <https://www.stadsregioturnhout.be/gezinskracht>

Storms, B. (1995, september). *Het Matteüs-effect in de kinderopvang*. Centrum voor sociaal beleid.

Teppers, E., Schepers, W., & Van Regenmortel, T. (2019). *Het gebruik van en de behoefte aan kinderopvang voor baby's en peuters jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest*. Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Van der Mespel, S. (2020, 18 september). *Kinderopvang is meer dan een babysit voor de arbeidsmarkt*. Sociaal.Net. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://sociaal.net/opinie/kinderopvang-is-meer-dan-een-babysit-voor-de-arbeidsmarkt/>

- Van Doorneveldt, W. (1999). *Laat de kinderen tot ons komen: kinderopvang als onderdeel van een sociale politiek in de lange 19de eeuw. Een onderzoek met nadruk op Gent.* [Licentiaatsverhandeling]. Universiteit Gent. <https://lib.ugent.be/catalog/rug01:000752811>
- Van Huizen, T., & Platenga, J. (2018). Do children benefit from universal early childhood education and care? A meta-analysis of evidence from natural experiments. In *Economics of Education Review* (Vol. 66, pp. 206–222). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2018.08.001>
- Van Lancker, W. & Vandenbroeck, M. (2019, september). *De verdeling van kinderopvang in Vlaanderen en de centrumsteden: spanning tussen de economische en sociale functie van kinderopvang.* Centrum voor Sociologisch Onderzoek.
- Van Lancker, W. (2013, maart). Putting the child-centred investment strategy to the test: Evidence for the EU27. *European Journal of Social Security*. <https://doi.org/10.1177/138826271301500103>
- Van Lancker, W. (2018, januari). *Reducing inequality in childcare service use across European countries: What (if any) is the role of Social spending?* Herman Deleeck Centre for Social Policy, University of Antwerp. <https://doi.org/10.1111/spol.12311>
- Vandenbroeck, M. (2012-a). De maatschappelijke rol van kinderopvang. In M. Vandenbroeck (Red.), *Pedagogisch management in de kinderopvang* (5de editie, pp. 74-79). SWP Amsterdam.
- Vandenbroeck, M. (2012-b). Een stapje terug: historische perspectieven. In M. Vandenbroeck (Red.), *Pedagogisch management in de kinderopvang* (5de editie, pp. 17–31). SWP Amsterdam.
- Vandenbroeck, M. (2018). *De staat van het kind, het kind van de staat* (1ste editie). Gompel & Svacina.
- Vandenbroeck, M. (2021). Maak van kinderopvang een basisvoorziening. *Samenleving & Politiek*, 28(3), 9–11. <https://www.sampol.be/2021/03/2-maak-van-kinderopvang-een-basisvoorziening>
- Vandenbroeck, M., Lenaerts, K., & Beblavý, M. (2018, januari). *Benefits of early childhood education and care and the conditions for obtaining them.* <https://op.europa.eu/en/>

publication-detail/-/publication/14194adc-fc04-11e7-b8f5-01aa75ed71a1/language-en

- Ville, L. (2023). The global picture: what can we learn from childcare systems from around the world?. In B. Shepard & G. May, *Essays on equality. The politics of childcare* (pp. 46-49). King's College London. Geraadpleegd op 4 mei 2023, van <https://www.kcl.ac.uk/news/essays-on-equality-the-politics-of-childcare>
- Vlaamse overheid. (2012, 20 april). *Decreet houdende de organisatie van kinderopvang van baby's en peuters*. (art. 3). Etaamb.openjustice.be. Geraadpleegd op 24 mei 2022, van https://etaamb.openjustice.be/nl/decreet-van-20-april-2012_n2012035637.html
- Vlaanderen. (z.d.-a). *Dienstverlening van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (OCMW)*. Geraadpleegd op 11 mei 2023, van <https://www.vlaanderen.be/dienstverlening-van-de-openbare-centra-voor-maatschappelijk-welzijn-ocmw>
- Vlaanderen. (z.d.-b). *Tijdscrediet*. Geraadpleegd op 4 april 2023, van <https://www.vlaanderen.be/tijdscrediet>
- Von der Leyen, U. (2019). *A Union that strives for more. My agenda for Europe*. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/political-guidelines-next-commission_en_0.pdf μ
- Welzijnsonthaal. (z.d.). *Welkom bij het welzijnsonthaal*. Geraadpleegd op 8 mei 2023, van <https://www.welzijnsonthaal.be/>

BIJLAGEN

Bijlage 1: Vragenlijst

Q1. Inleiding

Beste ouder(s), voogd

Het E-loket kinderopvang regio Turnhout werkt samen de Universiteit Gent in het kader van een masterproefonderzoek. Het doel van het onderzoek is om ouders die geen kinderopvang vinden te bevragen. We willen helder in kaart brengen welke gevolgen die kan meebrengen voor gezinnen.

De antwoorden van deze bevraging worden anoniem verwerkt. Het al dan niet deelnemen aan de bevraging zal geen gevolgen hebben voor uw lopende aanvraag.

Voor verdere vragen kan u steeds terecht bij Rani Debruyne (ranidbruy.debruyne@ugent.be) of de promotor en begeleider van dit onderzoek:

Jochen Devlieghere (joch.devlieghere@ugent.be)
Melissa Dierickx (melissa.dierickx@ugent.be).

Wij danken u alvast bij voorbaat voor uw medewerking.

Met vriendelijke groeten

Rani Debruyne
Masterstudent Sociaal Werk Universiteit Gent

Q2.

Ik geef toestemming om mijn antwoorden te verwerken in de resultaten van het onderzoek:

- Ja
- Nee (einde survey)

Q3.

Wie ben je?

- Mama van het kind
- Papa van het kind
- Andere, nl...

Q4.

Ben je de voorbije 6 maanden op zoek geweest naar kinderopvang en heb je nog steeds geen plaats gevonden?

- Ik ben nog steeds op zoek naar een plaats.
- Ik had een plaats, maar door onvoorziene omstandigheden (bv. sluiting van de voorziening) ben ik deze kwijt en moet ik opnieuw op zoek gaan.
- Ik heb wel een plaats gekregen.

Q5.

Hoe belangrijk zijn volgende redenen voor jou om opvang te gebruiken? Geef voor elke reden het cijfer aan dat best past bij jouw situatie.

- 1 = niet belangrijk
- 2 = weinig belangrijk
- 3 = redelijk belangrijk
- 4 = belangrijk
- 5 = heel belangrijk

Reden	Cijfer
Mijn kind heeft dan sociaal contact met andere kinderen	
Mijn kind kan er Nederlands leren	
Ik volg een opleiding	
Ik zoek naar werk	
Ik werk	
Mijn kind is dan beter voorbereid op de school	
Ik heb tijd nodig voor mezelf	
Andere, nl: ...	

Q6

Vanaf hoeveel maand na de geboorte had je opvang nodig? (leeftijd van het kind)

	Jaar
	Maand

Q7

Wanneer heb je een aanvraag gedaan in het E-loket? (leeftijd van het kind)

	Maand voor de geboorte
	Maand na de geboorte

Q8

Heb je ook in andere regio's een aanvraag ingediend? In hoeveel regio's?

- Ja, in ... regio's
- Nee

Q9

Heb je ook persoonlijk contact opgenomen met een kinderdagverblijf of onthaalouder?

- Ja, met ... (aantal kinderdagverblijven of onthaalouders)
- Nee

Q10

Bij hoeveel crèches, kinderdagverblijven en onthaalouders sta je op een wachtlijst?

Aantal:

Q11

Heeft iemand jou geholpen bij de zoektocht naar kinderopvang?

- Ja
- Nee (sla de volgende vraag over)

Q12

Wie heeft jou geholpen? Op welke manier werd je geholpen?

Q13

Op welke manier ben je terecht gekomen bij het E-loket?

- Via vrienden
- Via familie
- Via een kinderdagverblijf of onthaalouder
- Via een hulpverlener
- Andere, nl: ...

Q14

Was je bij het begin van je zoektocht op de hoogte van het tekort aan plaatsen in deze regio?

- Ja
- Nee

Q15

Wat heb je gedaan of doe je nog steeds om de periode zonder kinderopvang te overbruggen? (bv. een ouder die extra verlof opneemt, grootouders inschakelen...)

Q16

Voor wie heeft/had het niet hebben van kinderopvang gevolgen?

- Moeder
- Vader
- Beide

Q17

Wat waren de gevolgen?

- Ik of mijn partner stopte met werken
- Ik of mijn partner veranderde het werkritme (bv. van voltijds naar deeltijds werk)
- Ik of mijn partner kon de nieuwe job niet aanvaarden
- Ik of mijn partner kon geen werk zoeken
- Ik of mijn partner kon geen opleiding volgen of afwerken
- Ik of mijn partner maakte gebruik van een verlofregeling, leg uit: ...
- Andere, nl...

Q18

Zijn er nog ervaringen die je graag wilt delen en volgens jou belangrijk zijn voor het onderzoek?

Q19

Wil je het eindrapport van dit onderzoek ontvangen?

- Ja, mijn emailadres is:...
- Nee

Bedankt voor de tijd die je genomen hebt om deel te nemen aan dit onderzoek!

Bijlage 2: E-mail die werd verzonden vanuit het E-loket op 1 februari 2023 naar alle gezinnen op de wachtlijst in de stadsregio Turnhout

---

Beste ouder(s), voogd

Het loket kinderopvang stadsregio Turnhout werkt samen met de Universiteit Gent in het kader van een masterproefonderzoek. Het doel van het onderzoek is om ouders die geen kinderopvang vinden te bevragen. We willen helder in kaart brengen welke gevolgen dit kan meebrengen voor gezinnen.

In de loop van volgende week zal u een uitnodiging ontvangen om een online vragenlijst in te vullen om zicht te krijgen op uw situatie en uw zoektocht naar kinderopvang. De antwoorden van deze bevraging worden anoniem verwerkt.

Het al dan niet deelnemen aan de bevraging zal geen gevolgen hebben voor uw lopende aanvraag.

Indien u niet wenst deel te nemen aan dit onderzoek, vragen wij u vriendelijk dit te laten weten voor 8 februari 2023 door te antwoorden op deze mail.

Voor verdere vragen kan u steeds terecht bij Rani Debruyne (randbruy.debruyne@ugent.be) of de promotor en begeleider van dit onderzoek:

Jochen Devlieghere (jochen.devlieghere@ugent.be)

Melissa Dierckx (melissa.dierckx@ugent.be).

Wij danken u alvast bij voorbaat voor uw medewerking.

Met vriendelijke groeten

Rani Debruyne

Masterstudent Sociaal Werk Universiteit Gent

Bijlage 3: E-mail die op 8 februari 2023 werd verzonden naar alle ouders die passief toestemming gaven om deel te nemen aan het onderzoek

---

Beste ouder(s), voogd

Vorige week kreeg u een e-mail waarin werd uitgelegd dat het loket kinderopvang stadsregio Turnhout samenwerkt met de Universiteit Gent in het kader van een masterproefonderzoek. Het doel van het onderzoek is om ouders die geen kinderopvang vinden, te bevragen. We willen helder in kaart brengen welke gevolgen dit kan meebrengen voor gezinnen.

We zijn blij te vernemen dat u wenst deel te nemen aan het onderzoek. Het onderzoek bestaat uit een online vragenlijst die u via volgende link kan invullen:

[link]

De antwoorden van deze bevraging worden anoniem verwerkt.

De antwoorden die u geeft zullen geen gevolgen hebben voor uw lopende aanvraag. Indien u er niet in slaagt om de online vragenlijst in te vullen, zullen we u in de loop van de volgende twee weken telefonisch contacteren om de vragenlijst samen in te vullen.

Voor verdere vragen kan u steeds terecht bij Rani Debruyne (randbruy.debruyne@ugent.be) of de promotor en begeleider van dit onderzoek:

Jochen Devlieghere (jochen.devlieghere@ugent.be)

Melissa Dierckx (melissa.dierckx@ugent.be).

Wij danken u alvast bij voorbaat voor uw medewerking en kijken uit naar uw antwoorden.

Met vriendelijke groeten

Rani Debruyne

Masterstudent Sociaal Werk Universiteit Gent